

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2011–2014

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Srncová

Historický portrét : Pavel Tigrid

Praha 2014

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavel Verner

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2011–2014

BACHELOR THESIS

Barbora Srncová

A Historical Portrait : Pavel Tigrid

Prague 2014

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Pavel Verner

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne.....

Jméno autorky .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Pavlu Vernerovi za věcné rady a připomínky, které mi pomohly práci dokončit.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o životě exilového novináře 20. století Pavla Tigrida. Teoretická část popisuje chronologicky Tigridův život a charakterizuje dobu, ve které novinář žil (1917–2003). V analytické části je popsána Tigridova publicistická, hlasatelská a divadelní činnost, jeho aktivity v uprchlickém táboře, působení v PEN Centeru a jeho funkce ministra kultury v 90. letech. Práce je zakončena praktickou částí, ve které je na základě dotazníku zjišťováno, kolik informací o Pavlu Tigridovi mají žurnalisté a studenti mediálních studií.

Klíčová slova

Pavel Tigríd, novinář, Svobodná Evropa, Svědectví, exil, ministr kultury

Annotation

This bachelor thesis deals with the life of the exiled journalist of the 20th century Pavel Tigrid. The theoretical part describes chronologically Tigrid's life and characterizes the time period in which the journalist lived (1917–2003). The analytical part presents Tigrid as a publicist, broadcaster and describes his theatrical activities, activities in the refugee camp, his work for the PEN Center and his function of Minister of Culture in the 90's. The work ends with a practical part which is based on a questionnaire investigating how much information about Pavel Tigrid journalists and students of media studies have.

Key words

Pavel Tigrid, journalist, Radio Free Europe, Testimony, exile, Minister of Culture

OBSAH

ÚVOD.....	12
TEORETICKÁ ČÁST	
1 ŽIVOTOPIS PAVLA TIGRIDA.....	14
1.1 Roky 1917–1939	14
1.1.1 První republika.....	14
1.1.2 Druhá republika	15
1.2 Roky 1939–1945	17
1.2.1 První emigrace – Anglie.....	17
1.2.2 Návrat do osvobozeného Československa	19
1.3 Roky 1945–1948 – třetí republika	20
1.4 Druhá emigrace – Německo, Spojené státy, Francie	23
1.4.1 Pavel Tigrid v Německu	25
1.4.2 Pavel Tigrid ve Spojených státech.....	27
1.4.3 Pavel Tigrid ve Francii	28
1.5 Pavel Tigrid po roce 1989.....	31
2 CHARAKTERISTIKA DOBY.....	34
ANALYTICKÁ ČÁST	
3 PRVNÍ REPUBLIKA.....	46
3.1 Publicistická činnost Pavla Tigrida za první republiky	46
3.1.1 Studentský časopis.....	46
3.1.2 A-Zet a Cíl	47
3.2 Divadelní činnost Pavla Tigrida za první republiky	47
3.2.1 Divadelní kolektiv mladých.....	47
4 VÁLEČNÝ EXIL V LETECH 1939–1945	49
4.1 Hlasatelská činnost Pavla Tigrida ve válečném exilu.....	49
4.1.1 BBC	49
4.2 Divadelní činnost Pavla Tigrida ve válečném exilu	51
4.3 Publicistická činnost Pavla Tigrida ve válečném exilu	54
4.3.1 Kulturní zápisník.....	54
4.3.2 Review 42	55

4.3.3 Polemiky a jiná exilová periodika	55
5 TŘETÍ REPUBLIKA	58
5.1 Publicistická činnost Pavla Tigrida za třetí republiky	58
5.1.1 Lidová demokracie	58
5.1.2 Obzory	58
5.1.3 Vývoj	61
6 POLITICKÝ EXIL V LETECH 1948–1989	63
6.1 Činnost Pavla Tigrida v uprchlických táborech.....	63
6.2 Publicistická činnost Pavla Tigrida v německém exilu	65
6.3 Hlasatelská činnost Pavla Tigrida v německém exilu	66
6.3.1 Svobodná Evropa	66
6.4 PEN Center for Writers in Exile	69
6.5 Publicistická činnost Pavla Tigrida ve Spojených státech.....	71
6.5.1 Vznik a počátky časopisu Svědectví.....	71
6.6 Gradualismus	72
6.7 Publicistická činnost Pavla Tigrida ve Francii	74
6.7.1 Svědectví.....	74
7 NÁVRAT DO VLASTI	79
7.1 Pavel Tigríd poradcem prezidenta Václava Havla	79
7.2 Pavel Tigríd ministrem kultury v letech 1994–1996.....	80
8 TIGRID A LITERATURA	82
8.1 Knižní činnost Pavla Tigrida	82
8.2 Napsáno o Tigridovi	83
PRAKTICKÁ ČÁST	
9 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	84
ZÁVĚR	88
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	92
SEZNAM ZKRATEK	94
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	95
SEZNAM PŘÍLOH.....	96

ÚVOD

Pavel Tigríd patří mezi významné exilové osobnosti 20. století. Mnozí si v souvislosti s jeho jménem vybaví politicko-kulturní čtvrtletník Svědectví. Pavel Tigríd nevytvořil ale jen Svědectví, ačkoliv významnost a výjimečnost tohoto časopisu je zcela očividná. Tento muž nebyl pouze aktivním žurnalistou, který téměř po celý svůj život usiloval o svobodu své vlasti, ať už to bylo za druhé světové války prostřednictvím rozhlasu, či od roku 1948 pomocí časopisu Svědectví, kdy bojoval proti komunistické totalitě, která v Československu nastala po únorovém převratu.

Pavel Tigríd vynikal svým talentem rovněž v divadelním umění, a to především jako dramaturg a režisér. Patřil též mezi uznávané hlasatele BBC a Svobodné Evropy. Vždy se jeho činnost (žurnalistická, divadelní či rozhlasová) týkala rodné vlasti – Československa. Ke svým čtenářům/posluchačům přímo promlouval, nebo seznamoval britské obyvatele s československou tvorbou. Pavel Tigríd byl vlastenec, ačkoliv většinu života strávil za hranicemi Československa.

Život Pavla Tigrída považuji za zajímavý, ale nedoceněný. A rovněž ne zcela probádaný. Na některé otázky, týkající se Tigrídova života, již nejspíš ani nenalezneme odpovědi. Cílem mé bakalářské práce je popsat a alespoň do jisté míry a z určitého pohledu vyhodnotit život tohoto novináře. Budu čerpat z knižních zdrojů, internetových stránek a výtisků Svědectví.

Hypotézy:

1. Koncepce gradualismu neměla s „kompromisnictvím“ vůči komunistickému režimu nic společného.
2. Pavel Tigríd je osoba nedoceněná, dnešní novináři a studenti sociální a mediální komunikace na Univerzitě Jana Amose Komenského Praha o jeho osobě nemají příliš informací.

Práce je členěna na teoretickou, analytickou a praktickou část. V teoretické části popisují chronologicky život Pavla Tigrida. V práci také charakterizují dobu, ve které Pavel Tigríd žil, tedy roky 1917–2003. Mnohé historické události přímo souvisí s Tigrídovými činy a reakcemi, proto kapitolu považují za důležitou.

V analytické části se zaměřují na činnost Pavla Tigrida v určitých obdobích. Jde především o jeho publicistickou, rozhlasovou a divadelní činnost. Rovněž se zabývám jeho aktivitou v uprchlických táborech po emigraci v roce 1948 či jeho působením v PEN klubu. V analytické části se zaobírám také Tigrídovou knižní činností. Vzhledem k tomu, že Pavel Tigríd napsal publikace týkající se důležitých historických událostí v Československu, je rovněž této tematice věnována kapitola, ve které se zabývám jak publikacemi napsanými Pavlem Tigrídem, tak knihami, jež byly napsány o něm.

V praktické části se formou dotazníku pokusím zjistit, co všechno vědí novodobí novináři a studenti sociální a mediální komunikace o Pavlu Tigrídovi. Dotazník se skládá z čtrnácti otázek pro studenty a šestnácti otázek pro novináře, přičemž respondenti vybírali správnou odpověď ze tří možností.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽIVOTOPIS PAVLA TIGRIDA

1.1 Roky 1917–1939

Pavel Tigríd se narodil v Praze dne 27. října 1917, tedy rok a den po vytvoření samostatného československého státu, jako Pavel Schönfeld. Jeho otec, inženýr chemie, ho ihned nechal pokřtít, aby tím zakryl jeho židovství, které již v té době představovalo určitou hrozbu. Tigrídovi rodiče nikdy neinklinovali k židovské víře a s tímto přesvědčením také vychovávali svého syna.

Rod Schönfeldů pocházel ze Semil, kde po dlouhá léta vedl pivovar. Mezi předky Tigrída patřil např. Jan Ferdinand Schönfeld, který stál za vznikem prvních tištěných českých novin s názvem Schönfeldské císařské královské pražské noviny. Mezi jeho vzdálené příbuzné patřili také Antal Stašek a Ivan Olbracht.

1.1.1 První republika

V šesti letech se Tigrídovi rozvedli rodiče a většinu dětství strávil s otcem Františkem Schönfeldem v Praze. Ten se roku 1927 opět oženil, malý Tigríd tímto sňatkem získal podobně starou nevlastní sestru. Jeho matka Ema Singerová se po několika letech také vdala, Tigrídovým nevlastním otcem se stal dobře zaopatřený muž, který ho za první republiky finančně podporoval. Pavel Tigríd tedy pocházel z rozvětvené rodiny. Začal psát již v šesti letech; za svůj první pseudonym si zvolil jméno slavného autora Gulliverových cest z 19. století – Jonathana Swifta.¹

Za první republiky studoval gymnázium, kde v roce 1936 úspěšně odmaturoval, a zároveň se začal zajímat o žurnalistickou tvorbu. Prvním časopisem, kam přispíval,

---

¹ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 7–12. ISBN 978-80-204-2026-8.

byl Studentský zápisník. Jednalo se o prvorepublikové periodikum, kde byla zveřejňována především literární tvorba mladých studentů. Ve Studentském zápisníku se Pavel Schönfeld již podepisoval jako Otto Tigris. Pojmenoval se po řece, která proudila ve starověké Mezopotámii. Jelikož ale na gymnáziu v sekundě ne zcela pozorně naslouchal výkladu, místo správného názvu řeky Tigris si zapamatoval Tigris. Během první republiky Tigris přispíval svými texty také do mírně bulvárního deníku A-Zet a do politicko-kulturního týdeníku s názvem Cíl.² Rovněž ale rozvíjel svůj talent v divadelním odvětví, a to konkrétně v Divadelním kolektivu mladých, kde působil především jako režisér.

1.1.2 Druhá republika

Období první republiky skončilo podpisem Mnichovské dohody v roce 1938. Divadelní kolektiv mladých byl s přihlédnutím na aktuální situaci povinen změnit program. Večery, které se vždy konaly v duchu umění, se změnily převážně na debaty, kde umělci rozebírali možné hrozby od německých sousedů. Tyto večery se debatovalo a diskutovalo o československé kultuře a její ohrožené existenci v letech následujících.³

Pavel Tigris byl židovského původu. Jeho rodiče byli oba židé, nevlastní matka zrovna tak. Během druhé světové války přišel o celou svou rodinu. Jeho otec zemřel již v roce 1940, konečných následků aplikace norimberských zákonů se tedy nedožil, ostatní Schönfeldovi skončili v koncentračních a vyhlazovacích táborech. Jedinou žijící příbuznou, která přežila hrůzy druhé světové války, byla Tigrisova nevlastní setra.

Pavel Tigris v roce 1939 uprchl. Nestihl ani dostudovat práva na vysoké škole. Když došlo 15. března 1939 k podepsání dohody o kapitulaci a následnému obsazení českých zemí, Pavel Tigris stál na Václavském náměstí s Josefem Schwarzem-Červinkou a po delším pozorování wehrmachtu na motocyklech, který

---

² KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 48. ISBN 978-80-86349-41-1.

³ TIGRID, Pavel. *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. 3. vydání, v Odeonu 2. Praha: Odeon, 1990. s. 101. ISBN 80-207-0222-9.

postupně obsadil celou Prahu, Tigríd prohlásil: „*Tak Pepíku, tohle pro nás není.*“⁴ Společně se rozhodli pro okamžitou emigraci. Propustky, které jim pomohly k překonání německých hranic, získali podvodem, jelikož v té době se vydávaly stejné propustky na Slovensko pro slovenské občany. Tyto dovolenky k výjezdu byly totožné jako ty pro Německo. Tigríd s Červinkou tedy ztělesnili Slováky, kteří se potřebují dostat domů. Když vytoužené propustky dostali, projeli přes německé hranice bez komplikací. Cestovali vlakem, který v Německu zaměnili za Tigrídův motocykl Jawa 125 a dostali se až do Holandska, kde se jich ujali Angličané, od kterých dostali anglická víza, se kterými docestovali až do Anglie.⁵

Mezi další emigranty patřili např. Ota Ornest a Josef Lederer. Jiní spolupracovníci Divadelního kolektivu mladých pocítili následky norimberských zákonů a okupace českých zemí na vlastní kůži. Např. Jiří Orten, bratr Oty Ornesta, který i přes intenzivní naléhání svých kolegů z divadla přece jenom zůstal v Protektorátu Čechy a Morava, kde chtěl žít se svou dívkou, zahynul na následky tragické nehody, když ho v roce 1941 srazila na silnici německá sanitka. Vzhledem k tomu, že byl žid, ho poté doktoři z této sanitky odmítli ošetřit. Další spolupracovník prvorepublikového divadelního spolku Ota Růžička skončil v terezínském ghettu u Litoměřic, válku ale na rozdíl od svého výše zmíněného kolegy přežil.⁶

---

⁴ *Životní kliky Pavla Tigrída*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 15. ISBN 80-85947-76-5.

⁵ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 53–54. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁶ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 114–115. ISBN 80-210-3134-4.

1.2 Roky 1939–1945

1.2.1 První emigrace – Anglie

V anglickém exilu se sešli Tigríd, Červenka, Ornest a v roce 1940 přibyl rovněž Lederer. Ze začátku, v těžkých časech, společně bydleli v jedné místnosti v hostelu, který se nacházel poblíž Regentského parku v části Londýna zvaném Camden Town. Byli sice nuceni k okamžité emigraci, což zanechalo na čerstvých emigrantech psychické následky, ale oni se i přesto dál zajímali o kulturu a tvořili další díla. Ze začátku se s dalšími umělci scházeli v přízemí hostelu, kde se konala různá setkání, na kterých se debatovalo o české hudbě a poezii. V dalších měsících, když už emigranti mohli pobývat ve větších prostorech, se setkávali právě v jednom z bytů. Na těchto setkáních se opět věnovali českému umění, organizovali rovněž tematické večery, jako např. večer moderní francouzské poezie, kterou přeložil Karel Čapek, či večer Rimbaudovy poezie.

Mezitím byli Tigríd, Schwarz a Ornest ustanoveni do role instruktorů v tzv. kulturní komisi jednotné československé skupiny samosprávné organizace uprchlíků ustavené při Czechoslovak Refugee Trust Fundu, kde se měli zaobírat československou exilovou kulturou a rozšiřovat povědomí o ní k dalším emigrantům žijícím ve Velké Británii (jednalo se především o politicky levicově orientované umělce). Byli placeni symbolickými částkami. Zpočátku dostávali emigranti měsíčně určité finance jako charitativní příspěvek z výše zmíněného fondu.⁷

Po téměř celou dobu, kdy byl Pavel Tigríd ve válečném exilu, se věnoval také divadelní činnosti. Pokračoval tak v zálibě, které se věnoval již za první republiky. Společně se Schwarzem-Červinkou a Ornestem tvořili v organizaci, která nesla název Mladé Československo. Mladí exulanti prostřednictvím divadelních her či společenských večerů seznamovali diváky a hosty s kulturou Československa, ale také se zabývali kritikou emigrantů. Pavel Tigríd ve spolku působil především jako režisér a dramaturg, rovněž si v jedné z her zahrál. Společně s výše zmíněnými

---

⁷ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 115–157. ISBN 80-210-3134-4.

a dalšími exilovými spolupracovníky působil ve spolku až do roku 1944, kdy spolek zanikl.

Pavel Tigríd v souvislosti s exilovou divadelní tvorbou vydával dva časopisy v londýnském exilu (vždy ve spolupráci s Valtrem Bergerem). Prvním z nich byl Kulturní zápisník, který vycházel v letech 1941 až 1942 a byl určen pro české a slovenské obyvatele. Tento měsíčník seznamoval čtenáře v exilu s československou tvorbou, která vznikala v protektorátu. Druhý časopis byl vydáván pod názvem Review 42. Toto periodikum vycházelo v anglickém jazyce, Tigríd si dal za úkol seznámit britské obyvatele s tvorbou Čechoslováků. Časopis vycházel v období let 1943–1944.⁸

Když v roce 1940 emigranti neuposlechli příkazu nucené mobilizace a okamžitého vykonání vojenských služeb, který byl vydán Národním výborem Československa sídlícím v hlavním městě Francie, bylo jejich povinností nastoupit alespoň na volná pracovní místa v Anglii. Tigrídovi přátelé Schwarz a Ornest začali pracovat v továrnách jako svářeči,⁹ Pavel Tigríd se krátce živil jako skladník, poté nastoupil na volné pracovní místo číšníka do hotelu Cumberland. S ním nastoupil rovněž Jiří Lederer, který ale po krátké době zaměstnání změnil. Ačkoliv Tigríd neuposlechl příkazu Národního výboru Československa, sám se jako dobrovolník přihlásil ke vznikající československé armádě. Po kapitulaci spojenecké Francie již mobilizace československých vojáků nebyla nutná.¹⁰ Poté co v roce 1941 došlo k operaci Barbarossa a Sovětský svaz vstoupil do války, evropská sekce rozhlasové stanice BBC začala nabírat prostřednictvím konkurzů nové, mladé síly – československé emigranty. Tigríd společně se Schwarzem a Ornestem byli do BBC přijati, stali se účastníky a prostředníky mezi spojeneckou Velkou Británií, Protektorátem Čechy a Morava a Slovenskem.¹¹ Tím došlo k zásadní změně v Tigrídově

---

⁸ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 48–51. ISBN 978-80-204-2026-8.

⁹ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 115–116. ISBN 80-210-3134-4.

¹⁰ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 164. ISBN 80-7260-046-X.

¹¹ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 116. ISBN 80-210-3134-4.

exilovém životě. V československé redakci získal místo hlasatele a překladatele. Jeho práce spočívala především ve čtení zpráv do éteru, které mu po kontrole předložila centrální redakce BBC, přes kterou šly veškeré zprávy, které měly být odvysílány. Bylo to z toho důvodu, že i když úkolem rozhlasu BBC bylo především podávat objektivní zprávy, stále musely mít prozápadní zaměření. Pavel Tigríd se výjimečně dostal i jako reportér mimo redakci, když měl za úkol natočit vojenskou reportáž. V BBC působil až do konce války. Tato zkušenost z rozhlasu mu později pomohla získat místo programového ředitele ve Svobodné Evropě.¹²

1.2.2 Návrat do osvobozeného Československa

Ve vítězném roce 1945 řešil Tigríd společně s přáteli, zdali se vrátí domů, či zůstane v britském exilu, kde mu byla nabídnuta nová smlouva v BBC.¹³ Jejich nejistota nad tím, jestli se mají vrátit, pramenila z představeného Košického vládního programu. V knize Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu Pavel Tigríd uvádí důvody, proč se nakonec rozhodl pro návrat:

- Stále existovala lidová strana, na Slovensku dokonce strana demokratická, volby by tedy měly být svobodné a nezmanipulované.
- V politice byli stále aktivní Prokop Drtina, Jaroslav Stránský, Jan Masaryk a především Edvard Beneš.

Tigríd v knize také uvádí, že emigranti v exilu za druhé světové války rovněž oslavovali Stalina, s komunistickými kolegy se stýkali a přátelili. A především – lidem v protektorátu prostřednictvím rozhlasu dávali naději. Po osvobození se i z morálního hlediska jevil za správné se vrátit.¹⁴ Spolu s ostatními kolegy, kteří vystupovali

---

¹² KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. 48–51. ISBN 978-80-204-2026-8.

¹³ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 800. ISBN 80-210-3134-4.

¹⁴ TIGRID, Pavel. *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. 3. vydání, v Odeonu 2. Praha: Odeon, 1990. s. 189–190. ISBN 80-207-0222-9.

pod pseudonymy, se rozhodli při posledním vysílání odhalit svá pravá jména. Před tímto činem je varoval tajemník Hubert Ripka, který je upozornil na to, že i přes události, které se uskutečnily v souvislosti s židy za druhé světové války, mnoho posluchačů patří mezi antisemity, a oni, s typicky židovskými jmény, by se nemuseli setkat s pozitivní odezvou tohoto zveřejnění. Vzhledem k tomu, že hlasatelé dali Ripkovi za pravdu, se v tomto okamžiku stal ze Schönfelda oficiálně Pavel Tigrid.¹⁵ Do osvobozeného Československa se vracelo mnoho hlasatelů. Např. Karel Brušák se rozhodl po nahlédnutí do vládního programu zůstat v exilu, přičemž k vracejícím se emigrantům pronesl varovnou větu: „*Za tři roky jste v Londýně zpátky a zase jako emigranti, tentokrát z komunismu, pokud vás ovšem dřív nezavřou nebo neodkráglují.*“¹⁶

1.3 Roky 1945–1948 – třetí republika

Pavel Tigrid se do své rodné vlasti vrátil 13. června 1945. Patřil mezi první vracející se emigranty, vzhledem k tomu, že byl vyžádán tehdejším ministrem informací Václavem Kopeckým, který pro něj měl připravené místo v rozhlase. Dostal ale nepřesné informace, díky kterým došlo k nedorozumění. Komunist Václav Kopecký považoval Tigrida za levicového sociálního demokrata a vzhledem k tomu, že měl téměř na všech pozicích komunistické pracovníky, potřeboval člověka, kterým byl Tigrid, který v exilu s komunisty vycházel (např. s Vladimírem Clementisem). Tigridova politická orientace ale prošla v britském válečném exilu jistým vývojem, z levicového sociálního demokrata se stal demokratem pravicovým s katolickým vyznáním.¹⁷

K žádné spolupráci mezi Tigridem a rozhlasem nakonec nedošlo, ministr informací Kopecký byl brzy informován o Tigridově politické orientaci, tudíž když se bývalý emigrant přišel ucházet o místo v rozhlase, byl odmítnut z důvodu, že došlo

---

¹⁵ TIGRID, Pavel. *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. 3. vydání, v Odeonu 2. Praha: Odeon, 1990. s. 191. ISBN 80-207-0222-9.

¹⁶ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 165. ISBN 80-7260-046-X.

¹⁷ TIGRID, Pavel. *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. 3. vydání, v Odeonu 2. Praha: Odeon, 1990. s. 203–204. ISBN 80-207-0222-9.

k nedorozumění, že pro něj na ministerstvu místo není. Jeho pozici obsadil Jiří Hronek, též bývalý emigrant v Británii, Tigridův kolega.

Jelikož byl Pavel Tigrid díky své rozhlasové činnosti v BBC veden jako úředník ministerstva zahraničních věcí, byl zaměstnán Arnoštem Heidrichem a měl na starosti britský odbor, ve kterém pracoval rovněž jeho kolega z exilu Ivo Ducháček. Jelikož Tigrid byl ale srdcem především žurnalistou, začal při své diplomatické činnosti přispívat do periodika *Lidová demokracie*. Jednalo se o texty týkající se kultury, literatury, ale také psal o citlivém tématu, a to odsunu německých obyvatel z československého území po druhé světové válce. Rovněž s kolegou Ivem Ducháčkem založil v srpnu roku 1945 časopis *Obzory* (jednalo se o politicko-kulturní týdeník). Za to byl kritizován Arnoštem Heidrichem. Tigrid se bránil tím, že jeho kolegové (Goldsücker, Sekaninová – byli vládní komunisté) přece píšou do *Rudého práva*. Na to mu Heidrich odvětil, že oni samozřejmě přispívat mohou, Tigrid ale nikoliv. Za svou publicistickou činnost byl nakonec vyhozen z ministerstva zahraničních věcí.¹⁸

Jak bylo již výše zmíněno, Pavel Tigrid stál za zrodem lidoveckého časopisu *Obzory*. Ten vznikl v roce 1945 a vynikal svým silným prozápadním zaměřením. Tigrid prostřednictvím periodika prosazoval své protisovětské názory, propagoval západní demokratické řízení a dále se ve svých zveřejňovaných textech zabýval násilným odsunem Němců. V souvislosti s Československou stranou lidovou psal také o křesťanských ideálech. Když v roce 1946 přešel Tigrid do stejně zaměřeného *Vývoje* (jednalo se rovněž o lidovecký časopis, vedení *Obzorů* zcela přebral Ivo Ducháček), kde působil jako šéfredaktor, pokračoval ve zveřejňování kritických textů až do konce roku 1947, kdy bylo vydávání *Vývoje* zastaveno. Po celé tři roky, kdy Tigrid pobýval ve své vlasti, čerpal z odkazu československé kultury, poukazoval na významnost češství v souvislosti s T. G. Masarykem a kritizoval vše, co souviselo se Sovětským svazem a s hrozící komunistickou nadvládou.

Tím vším se značně znelíbil ministru informací Václavu Kopeckému. Od doby, kdy pochopil, že Pavel Tigrid nepatří mezi ty správné osobnosti, se kterými by se dalo

---

¹⁸ *Životní kliky Pavla Tigrida*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 10–11. ISBN 80-85947-76-5.

v aktuální situaci spolupracovat a bylo možné ze vztahu co nejvíce vytěžit, byl vůči jeho osobě značně ostražitý.¹⁹

Václav Kopecký, jako ministr informací, vedl ministerstvo od roku 1945 do roku 1953, patřil mezi spoluautory Košického vládního programu, a do úřadu dosadil dle svého úsudku schopné lidi/komunisty. Tak se na ministerstvo dostali např. František Halas, Vítězslav Nezval a také Tigridův příbuzný Ivan Olbracht, který zastával funkci vedoucího pracovníka rozhlasového odboru. V roce 1945 vešla v platnost vyhláška, jejímž autorem byl samotný ministr informací, která nařídila, že budou vycházet pouze ta periodika, která schválí ministerstvo. Ministerští pracovníci v čele s Václavem Kopeckým dále prosadili zákon (zákon č. 101/1947 Sb., o postavení redaktorů a o svazech novinářů), který definoval povolání redaktora a jeho kompetence. Ústřední svaz československých novinářů se stal samostatným orgánem, pod který spadal Svaz českých novinářů a Zváz slovenských novinářův. Členem jednoho z těchto svazů musel být každý novinář. Jestliže jakýmkoliv způsobem porušil pravidla svazu, byl vyloučen a nemohl se živit jako žurnalista (takto se komunisté mohli zbavovat těch novinářů, kteří jakýmkoliv způsobem pomalu rozvraceli již nastolený komunistický režim).²⁰

Během Tigridova působení v týdeníku *Obzory* se Kopecký snažil vzhledem k zaměření tohoto časopisu vydávání *Obzorů* zakázat tím, že jim nechtěl vydat povolení k vydávání (na základě vyhlášky z roku 1945). Redaktoři tohoto periodika ho ale vydávali dál, i když bez svolení. Kopecký časopisu *Obzory* nakonec povolení vydal, pokáral ale redaktory za neposlušnost a naprostou ignoraci státních vyhlášek. Vývoj, který vedl Pavel Tigrid jako šéfredaktor od roku 1946, povolení k vydávání dostal, jelikož časopis vznikl především jako periodikum pro mládež. Realita byla ale jiná. Vývoj, stejně jako *Obzory*, se stavěl proti komunistické politice a prosazoval demokratické řízení státu. V souvislosti s jejich ofenzivními texty často docházelo k polemice mezi redaktory časopisu *Vývoj* a redaktory časopisu *Rudé právo* či *Kulturní politika*. *Vývoj* vycházel do roku 1948. Když vládu plně převzali komunisté,

---

¹⁹ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 52–67. ISBN 80-7260-046-X.

²⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 229–230. ISBN 978-80-247-3028-8.

byly redaktorům sebrány veškeré stávající výtisky a vydávání tohoto časopisu bylo zastaveno.²¹

1.4 Druhá emigrace – Německo, Spojené státy, Francie

Pavel Tigríd si uvědomoval hrozící komunistickou nadvládu, a již na konci roku 1947 navštívil novináře Ferdinanda Peroutku s návrhem, aby Peroutka odešel do exilu, jelikož situace se přiostrhovala. Dle slov samotného Tigrída Peroutka zareagoval tak, že označil Tigrída a zbylé emigranty za stále utíkající, kteří mají vždy sbaleno a jsou připraveni kdykoliv k emigraci, ačkoliv to ani nutné není. Zmínil se rovněž o tzv. emigrantské psychóze, kterou tito lidé, včetně Tigrída, trpí. Tigríd Peroutkovu reakci odůvodnil tím, že tento o generaci starší novinář byl podobného smýšlení jako Edvard Beneš. Komunistům plně důvěřoval, nevěřil v jejich zradu. (Ferdinand Peroutka emigroval z důvodu únorového puče v roce 1948.)

Na konci roku 1947 dostal Tigríd zprávu od blízkého přítele z anglické ambasády. Ten ho požádal o služební cestu do Německa, vzhledem k tomu, že Rudé právo údajně uveřejnilo kritický text ohledně životních podmínek odsunutých Němců v britské zóně sousedního státu. Tigríd se tam měl vydat, aby prozkoumal a případně vyvrátil tvrzení Rudého práva. Původně měl odjet již v lednu, cesta se ale přesunula na 19. února 1948. Jelikož politická situace gradovala, Tigríd měl obavy, ale po poradě s Janem Masarykem a Hubertem Ripkou, kteří apelovali na jeho odjezd, vyjel z Československa. Přes hranice přešel bez komplikací, vzhledem k tomu, že si ponechal diplomatický pas, který mu byl přidělen za doby jeho úřadování na ministerstvu.²²

V té době došlo ze strany Svazu českých novinářů k vyloučení přibližně 80 žurnalistů, kteří se různými způsoby provinili vůči komunistické ideologii, která

---

²¹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 239–242. ISBN 978-80-247-3028-8.

²² KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 75–76. ISBN 978-80-86349-41-1.

začínala postupně v Československu převažovat. Mezi těmito novináři byl nejen Pavel Tigríd, vyloučení byli rovněž Ferdinand Peroutka či Jiří Kovtun.²³

Když došlo k převzetí politické moci komunisty, byl na Pavla Tigrída vydán zatykač. Tajná bezpečnost zpracovala na jeho osobu podrobnou zprávu, kde referovala o jeho publicistické činnosti v době třetí republiky. Za tímto počinem stál především Štěpán Plaček. Ten působil na ministerstvu vnitra a patřil mezi velké příznivce komunistické ideologie. Rovněž se aktivně podílel na vnitřním zpravodajství, kterému velel. Společně s Tigrídem byl vydán zatykač na dalších jedenáct osob. Tyto osoby byly dle tajné bezpečnosti nebezpečnými a ohrožovaly bezproblémový život v Československu. Pavel Tigríd byl považován za nejnebezpečnějšího činitele, který jakožto velmi výkonný redaktor, zastupující lidovou stranu, měl možnost propagovat své názory a postoje na komunistický režim a veřejně sympatizovat se západními zeměmi. Vzhledem k jeho reportážní výpravě za československé hranice k žádnému zadržení nedošlo a z Pavla Tigrída se stal již podruhé politický emigrant. Tentokrát ale nešlo o válečný sedmiletý exil, československé hranice opět překročil až po 41 letech.

Ostatní obvinění v případě vydávání zatykačů komunistou Plačkem uniknout nestihli. Došlo i k úmrtí, a to v případě politické osobnosti Rostislava Sochorce, který byl nejdříve zbit a mučen, poté se ocitl v psychiatrické léčebně, kde za záhadných okolností zemřel.²⁴

S přihlédnutím ke skutečnosti, že v komunistickém Československu zůstala Tigrídova manželka Ivana, se čerstvý emigrant snažil o její přesun za hranice. Zasilal pravidelně smyšlené telegramy o své vážné nemoci, zlomené noze atd., přičemž následně došlo k jejímu zatčení místo samotného Tigrída, jelikož komunisté oprávněně považovali telegramy za nepravdivé.²⁵

Pavel Tigríd patřil mezi první emigranty, kteří veřejně vystoupili a promluvili o aktuální politické situaci v komunistickém Československu. Svolal oficiální tiskovou

---

²³ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 252. ISBN 978-80-247-3028-8.

²⁴ NAVARA, Luděk. *Zatkněte ihned Tigrída! zněl rozkaz dva dny před komunistickým převratem*. Idnes [online]. © 2010 [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zatknete-ihned-tigrida-znel-rozkaz-dva-dny-pred-komunistickym-prevratem-1qa-/domaci.aspx?c=A100608_103128_domaci_taj

²⁵ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 171–172. ISBN 80-7260-046-X.

konferenci, kde podal svědectví o komunistickém převratu. V souvislosti s tím komunisté pochopili, že se Tigríd nevrátí a propustili jeho manželku po třech měsících z pankráckého vězení. Ta se ale musela pravidelně hlásit na policejní stanici. Přes veškerou kontrolu se Ivana Tigrídová (rozená Myšková) dostala přes Šumavu za hranice v září roku 1948.²⁶

1.4.1 Pavel Tigríd v Německu

Manželé Tigrídovi po emigraci v roce 1948 žili v Německu, a to až do roku 1952, kdy společně odcestovali do Spojených států. Začátky v sousední zemi nebyly jednoduché, protože československých uprchlíků bylo v té době mnoho. Tigríd se aktivně podílel na zlepšování podmínek emigrantů v uprchlických táborech prostřednictvím londýnského výboru pomáhajícímu uprchlíkům (Czechoslovak Relief Committee for Political Refugees), který se angažoval v pomoci uprchlíkům po celé západní Evropě. Tigríd vzhledem ke svým zkušenostem, známostem i postoji (dobře si uvědomoval vážnost situace a nesdílel s ostatními uprchlíky názor, že emigrace brzy skončí) dostal na starost uprchlíky právě v Německu. Na této pozici zajišťoval uprchlíkům uspokojení základních potřeb, dále jim pomáhal s možností odcestovat z tábora a najít si zaměstnání.²⁷

S přihlédnutím ke skutečnosti, že Pavel Tigríd byl především novinář, neopomíjel v prvních letech politického exilu stráveného v Německu ani tuto činnost (jednalo se především o cyklostylované časopisy). Přispíval např. do týdeníku Svoboda, který vycházel v německém uprchlickém táboře. Jeho texty byly zveřejňovány rovněž v časopise Doba. V těchto periodikách se Tigríd věnoval zvláště aktuální situaci v táborech, politickým a exilovým událostem.²⁸

---

²⁶ *Životní kliky Pavla Tigrída*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 13–14. ISBN 80-85947-76-5.

²⁷ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. 95–101. ISBN 978-80-204-2026-8.

²⁸ PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. 1. vydání. Brno: Host, 2008. s. 38–40. ISBN 978-80-7294-282-4.

Když v roce 1950 vznikla československá redakce rozhlasové stanice Svobodné Evropy, Pavlu Tigridovi díky jeho zkušenostem z BBC, kde působil za války, byla nabídnuta pozice programového ředitele československé pobočky, která měla sídlit v Německu, aby byla co nejbližší československým hranicím. Ředitelem celé československé redakce se stal prvorepublikový novinář Ferdinand Peroutka, který redakci řídil z centra Svobodné Evropy – New Yorku. Tigrid v programovém vedení československé redakce zůstal pouze do roku 1952, jelikož mezi Tigridem a Peroutkou došlo ke sporu, v důsledku čehož Tigrid v září redakci opustil. Během těchto dvou let Tigrid vybudoval kvalitní redakci s dobrými hlasateli, a svých zásluh si cenil.²⁹

Tigrid se po odchodu ze Svobodné Evropy rozhodl s manželkou odcestovat do Spojených států, kam se dostali ne zcela bez obtíží. Když se již dříve za svého ředitelování ve Svobodné Evropě ucházel o vízum, aby navštívil centrální redakci ve Spojených státech, byl podezříván z komunistického kolaborantství, zejména proto, že na Tigrida byla napsána mnohá udání (např. že vychvaloval Stalina v době Tigridova působení v BBC). Tato falešná upozornění pocházela údajně od lidí, kteří se ucházeli o místo v československé redakci Svobodné Evropy, a nebyli přijati.³⁰ Pavel Tigrid vízum nakonec dostal, jelikož se za něj přimluvil a zaručil právě Ferdinand Peroutka, který v roce 1950 zaslal písemné vyjádření na ministerstvo zahraničí ve Spojených státech o Tigridově činnosti, kde odkazoval na jeho angažování se v předválečném Studentském časopise a v dalších periodikách. Peroutka se o pochybnostech, které vedly k tomu, aby Tigridovi nebylo vydáno vízum, vyjádřil takto: „*Jak mohl být muž tak známý svou veřejnou protikomunistickou činností obžalován z komunismu, je pro mě naprostou záhadou.*“³¹ I z důvodu Peroutkova vyjádření Tigrid nakonec vízum získal.

---

²⁹ JUNEK, Marek a kolektiv. *Svobodně!: Rádio Svobodná Evropa 1951–2011*. 1. vydání. Praha: Radioservis, 2011. s. 23–26. ISBN 978-80-86212-83-8.

³⁰ *Životní kliky Pavla Tigrida*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 17. ISBN 80-85947-76-5.

³¹ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938–1978)*. 2. vydání, v Mladé frontě 1. Praha: Mladá fronta, 2011. s. 169. ISBN 978-80-204-2075-6.

1.4.2 Pavel Tigríd ve Spojených státech

Pavel Tigríd a Ivana Tigrídová odcestovali do USA ke konci roku 1952. Začátky jejich emigrace v nové zemi nebyly jednoduché. Ivana Tigrídová se díky přímluvě přítelkyně začala živit jako manekýna, Pavel Tigríd nejdříve krátkou dobu studoval na Kolumbijské univerzitě politologii, poté si našel zaměstnání v irské putyce v Brooklynu, kde pracoval jako číšník. Souběžně byl zaměstnán v restauraci na Wall Street. Byl sice vysoce kvalifikovaný ve své novinářské profesi, přesto nezískal zaměstnání, které by odpovídalo jeho zkušenostem, protože jeho asistentka, která pro Tigrída pracovala za doby jeho působení ve Svobodné Evropě, zaslala jím nadiktovaný dopis (kde prosil o finanční podporu v souvislosti s návštěvou slovenských politiků, kteří měli přijet na kontrolu jeho redakce z USA) svému slovenskému příteli ve Spojených státech, který poskytl dopis novinám ke zveřejnění. Tigríd doslova napsal: „[...] *přijedou Slováci. Já bych si troufal to uhrát, ale mám devadesát dolarů na reprezentaci na měsíc. Kdybys mi to zdvojnásobil, tak bych je ožral a všechno by bylo v pořádku.*“³² V důsledku tohoto zveřejnění potenciální zaměstnavatelé v USA dostali posouzení na Pavla Tigrída, kde bylo rovněž zmíněno, že má špatný vztah k minoritám. Číšníka začal dělat v souvislosti se svou předchozí zkušeností z válečného britského exilu.

Pavel Tigríd od roku 1954 zastával funkci asistenta organizace PEN Center for Writers in Exile, která spadala pod PEN klub. Tato organizace podporovala spisovatele v exilu, kteří emigrovali ze zemí východní a střední Evropy. Pavel Tigríd měl v souvislosti s touto funkcí možnost cestovat po světě a účastnit se kongresových setkání.³³

V roce 1955 se vrátil zpět ke svému oboru, konkrétně opět do Svobodné Evropy, kde začal pracovat nikoliv v rozhlase, ale v publicistické sekci, která měla na starost knižní publikace, které se zasílaly do komunistického Československa. Poté pracoval v nakladatelství Walker and Company, kde ho zaměstnal Sam Walker, bohatý nakladatel.³⁴

---

³² *Životní klíky Pavla Tigrída.* In *Marx na Hradčanech.* Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 17. ISBN 80-85947-76-5.

³³ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka.* 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 133. ISBN 978-80-86349-41-1.

³⁴ Tamtéž, s. 9.

V roce 1956 Pavel Tigríd v USA založil časopis Svědectví, kulturně-politické periodikum, které se stalo jeho životním dílem. Prostřednictvím tohoto časopisu se chtěl pokusit o dialog s komunisty žijícími v Československu, vzhledem k tomu, že Svědectví dle plánu mělo být distribuováno do komunistického Československa, kde by ho nejen četli místní obyvatelé, ale rovněž komunisté, kteří mohli změnit své postoje ke komunistickému režimu. V souvislosti se vznikem časopisu vznikla tzv. koncepce gradualismu (mezi další představitele patřil např. polský novinář Juliusz Mieroszewský), což byla reakce na tragický výsledek maďarské revoluce, kde západní velmoci nezasáhly. Tigríd rovněž poukazyval na naprostou pasivitu západu vůči komunistickým zemím, co se válečné pomoci týče, proto se pokoušel o dialog s reformními komunisty, kteří v totalitních zemích žili, a to prostřednictvím časopisu Svědectví (více o gradualismu v podkap. 6.6). Alespoň takhle si Tigríd gradualismus v praxi představoval. Za koncepci, která vešla v podvědomí lidí jako gradualismus, byl tento novinář často kritizován, především od exilových kolegů, kteří ho nařkli z projevované sympatie komunismu. (Koncepci gradualismu Tigríd rovněž rozepsal ve své knize Marx na Hradčanech, která vyšla roku 1960.³⁵)

V roce 1959 byl Tigríd zbaven československého státního občanství, v návaznosti na to získal občanství Spojených států. V USA založil redakční radu časopisu, poté v Americe Svědectví vydával až do roku 1960, kdy ho Sam Walker jmenoval ředitelem pro Evropu, v důsledku čehož se Tigríd s rodinou přestěhoval zpět do Evropy, konkrétně do hlavního města Francie, kam rovněž přesunul i redakci časopisu Svědectví.

1.4.3 Pavel Tigríd ve Francii

Pavel Tigríd s rodinou přicestoval do Francie v roce 1960. Redakce Svědectví přesídlila do Paříže, konkrétně do ulice Pont de Lodi na břehu Seiny (později byla redakce přestěhována do ulice Croix-dex-Petits-Champs). S rodinou se Tigríd usadil v Héricy, tudíž do Paříže dojížděl denně vlakem, kde se věnoval jak nakladatelské práci, která

---

³⁵ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. 152–153. ISBN 978-80-204-2026-8.

vyplývala z jeho nové ředitelské pozice, tak rozvoji časopisu Svědectví, který byl z Francie jednodušeji distribuován do Československa.

Tigrid jako americký občan nebyl nejdříve přijat v kulturních francouzských kruzích pozitivně. Tento postoj k americkému přistěhovalci choval např. Louis Aragon či existencialista Jean-Paul Sartre. Tito umělci, kteří silně kritizovali komunistickou ideologii, byli proti amerikanismu, tedy rovněž proti Tigridovi. Ten byl také obviněn, že patří mezi špióny amerických tajných služeb. Později začal Tigrid s Aragonem spolupracovat, konkrétně tak, že Tigrid dodával Aragonovi zprávy z Československa pro jeho časopis *Les lettres françaises*. Prostřednictvím Aragona Tigrid dostal nové kontakty na levici v Československu. Když byl později Tigrid nařčen ze stálé spolupráce s americkou CIA, vztahy mezi francouzským spisovatelem a Tigridem značně ochladly, přesto spolu i nadále spolupracovali.³⁶

Do roku 1968, kdy nastalo Pražské jaro, se Tigrid snažil o dialog s československými komunisty. K tomu mu sloužil jeho časopis Svědectví, ve kterém zveřejňoval vše, co určitým způsobem reagovalo na situaci v Československu. Z důvodu jeho snahy vybudovat co nejvýznamnější exilové periodikum pro československé obyvatelstvo, pracoval na Svědectví opravdu usilovně. V šedesátých letech získalo Svědectví mnoho nových čtenářů a odběratelů, ale rovněž dodávalo texty více schopných lidí, které bylo možné v časopise zveřejnit. V této době vznikla rovněž spolupráce mezi Tigridem a Janem Benešem. Beneš žil v komunistickém Československu, texty do Svědectví zasílal, a nijak se netajil ve své zemi, že takto koná. V souvislosti s touto činností byl Jan Beneš zatčen a následně odsouzen na pět let odnětí svobody za údajný boj proti komunistickému Československu. Pavel Tigrid byl odsouzen v době své nepřítomnosti také, a to k 14letému vězení, za údajné rozvracení republiky a špionáž. Když se později Tigrid vyjadřoval k Pražskému jaru, proč se v té době nevrátil, vzhledem k podmínkám, jaké v Československu byly, zmínil právě tento trest, kterému by po překročení československých hranic neušel. I to oddálilo jeho vidinu návratu domů.³⁷

---

³⁶ KOSATÍK, Pavel. *Tigrid, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. 175–182. ISBN 978-80-204-2026-8.

³⁷ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 179–180. ISBN 80-7260-046-X.

V době Pražského jara se Tigríd se Svědectvím odmlčel, aby tím nezpůsobil jakékoliv problémy těm, kteří za Pražské jaro v Československu bojovali. Tigríd v rozhovoru s Bohumilem Pečínkou uvedl, že Svědectví nevydával jen z již zmíněného důvodu, ale že byl rovněž v té době požádán, aby napsal knihu o politice v Československu. (V září roku 1968 vyšla publikace Pavla Tigrída, která nesla název *Le Printemps de Prague*.)³⁸

Když došlo po sovětské okupaci k druhé emigraci Čechoslováků, snažil se Tigríd společně s ostatními poúnorovými emigranty o dialog s čerstvými emigranty. Tak vznikla např. kooperace Pavla Tigrída s Jiřím Pelikánem, který Tigrídovi pomáhal s pašováním Svědectví za československé hranice. Jinak měl ale Tigríd vztah k osmašedesátníkům komplikovaný.³⁹ V roce 1968 se Tigríd seznámil s budoucím prezidentem Václavem Havlem. Domluvili si schůzku na pařížském letišti Orly, kde měl Havel mezipřistání po cestě z Ameriky do Československa. S přihlédnutím ke skutečnosti, že se právě konala stávka pilotů a dispečerů, strávil Havel u Tigrídových v Héricy celý týden. Tigríd si při návštěvě Havla uvědomil, že má před sebou muže, který je schopen bojovat proti komunismu. Po celou dobu, až do roku 1989, si Havel s Tigrídem dopisovali, Tigríd zveřejňoval Havlova díla a recenze na Havlovu tvorbu ve Svědectví.⁴⁰

V roce 1977 byla založena Charta 77. Pavel Tigríd československou iniciativu na stránkách svého časopisu podpořil. Ve Svědectví zveřejňoval dokumenty týkající se Charty, dále nabídl těm, kteří po podpisu tohoto dokumentu byli nuceni k emigraci, aby zasílali své příspěvky do Svědectví. Rovněž se je přes známé snažil dostat do Svobodné Evropy. Pavel Tigríd se ztotožnil s textem Charty 77. Ocenil, že se našel konečně někdo, kdo proti komunistickému režimu otevřeně bojuje a že se nebojí.⁴¹

Roku 1981 se redakce Svědectví přestěhovala do ulice Croix des Petits Champs. Změnilo se i osazenstvo redakční rady časopisu. Novou redakční radu tvořili Jan Pelc, Marek Skolil, Ijla Kuneš a Jacques Rupnik. S Janem Pelcem se Tigríd spřátelil v roce

---

³⁸ *Životní klíky Pavla Tigrída*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 21. ISBN 80-85947-76-5.

³⁹ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 84. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁴⁰ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. 289–296–251. ISBN 978-80-204-2026-8.

⁴¹ Tamtéž, 245–251.

1980, kdy Pelc přicestoval do Paříže. Tigríd vyjadřoval k českému undergroundu vřelou sympatii, proto i podpořil dílo Jana Pelce ... a bude hůř, když část jeho románu otiskl ve Svědectví. Začal podporovat mladou generaci. S tím souviselo i vydání jeho románu Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu.⁴² Po listopadu 1989 Tigríd stále pobýval ve Francii.

Svůj návrat si promyslel, plánoval ho až na začátek roku 1990. Vzhledem k tomu, že byl s manželkou pozván Václavem Havlem na prezidentskou inauguraci, překročil československé hranice po 41 letech již v prosinci roku 1989. Tigríd se v rozhovoru s Bohumilem Pečínkou přiznal k tomu, že v den, kdy byl Havel inaugurován prezidentem, se poprvé dojal a rozbřečel.⁴³

1.5 Pavel Tigríd po roce 1989

Pavel Tigríd přicestoval do demokratického Československa 27. prosince 1989. Účastnil se inaugurace Václava Havla, se kterým poté nadále spolupracoval. Stal se poradcem nového prezidenta republiky, a společně s ním a Václavem Klausem se snažili vyřešit aktuální československou otázku. Poradcem prezidenta byl až do roku 1992, kdy Havel abdikoval. Po jeho znovuzvolení v roce 1993 se Tigríd stal členem kolegia poradců českého prezidenta. O rok později nastoupil na post ministra kultury, jímž byl až do roku 1996. Od roku 1997 pracoval pod prezidentem Havlem jako poradce pro česko-německé vztahy.

Mezitím Tigríd přesunul redakci Svědectví do své rodné vlasti. V Čechách vydal čtyři čísla Svědectví, v roce 1992 vydávání časopisu ukončil. Podílel se na obnově Státní ceny za literaturu a překladatelské dílo, sám získal tato ocenění:

- Velká cena za exilovou literaturu udílenou Bavorskou akademií krásných umění,
- Řád Čestné legie (ve Francii),

---

⁴² KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 137–138. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁴³ *Životní kliky Pavla Tigrída*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 24. ISBN 80-85947-76-5.

- čestný doktorát sociálních věd Univerzity Karlovy,
- Řád Tomáše Garrigua Masaryka,
- Velký kříž s hvězdou Řádu za zásluhy,
- Cena Ferdinanda Peroutky,
- Cena Nadace Pangea za úsilí o nápravu věcí lidských.⁴⁴

Od roku 2000 do roku 2003 žil střídavě v Praze a ve Francii. Ke konci života trpěl depresemi. Vzhledem k tomu, že se obával bezmoci, které stáří přináší, přestal brát léky, následkem čehož zemřel 31. srpna 2003 ve svém domě v Héricy. Ve Francii je rovněž pochován. Na pohřeb, který se konal v následujících dnech, přijeli také tehdejší významní čeští politici, např. Václav Havel či Petr Pithart.

Po Pavlu Tigridovi je pojmenované ostravské gymnázium, kde má rovněž svou bustu. Na stejném místě měl předtím sochu komunistický politik Lenin. V ulici, kde sídlila pařížská redakce Svědectví, má Pavel Tigrid pamětní desku. Svou desku má rovněž v Praze, a to konkrétně v ulici U Starého hřbitova, kde pobýval poslední léta, jenž strávil ve své rodné vlasti.⁴⁵

---

⁴⁴ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 138–140. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁴⁵ KOSATÍK, Pavel. *Tigrid, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. 316–319–251. ISBN 978-80-204-2026-8.

Obrázek 1: Pamětní deska Pavla Tigrida v Praze

Zdroj: Židovské muzeum v Praze, online, cit. 27-01-14⁴⁶

---

⁴⁶ ŽIDOVSKÉ MUZEUM V PRAZE. *Odhalení pamětní desky Pavla Tigrida*. [online]. © 2007 [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: <http://www.jewishmuseum.cz/cz/cz074.htm>

2 CHARAKTERISTIKA DOBY

Období po první světové válce

V době skončení první světové války v roce 1918 došlo v Evropě k mnoha významným změnám. Zanikly velké říše a vznikly menší státy. V důsledku schválení Versailleské smlouvy bylo Německo demilitarizováno a byla mu odebrána značná část území. Po válce se domů vracelo mnoho válečných invalidů, hygienické podmínky nebyly na vysoké úrovni. V souvislosti s tím se po Evropě rozšířila španělská chřipka, která počet obyvatel ještě více zredukovala.

Vznik Československa

Když v roce 1918 vznikl v důsledku schválení Washingtonské deklarace samostatný československý stát, prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk. Hlavou státu byl až do roku 1935. V tomto období, které je označováno jako první republika, vybudoval Masaryk s československou inteligencí demokratický a stabilní stát. Začátky byly ale složité. Bylo potřeba zřídit parlament, sestavit vládu a přijmout platnou československou ústavu. Rovněž bylo nutné provést měnovou reformu, kterou zůřadoval tehdejší ministr financí Alois Rašín za jediný den. Tak vznikla československá koruna. Dále proběhly spory o hraniční území. Jednalo se především o Těšín, v důsledku čehož proběhla tzv. sedmidenní válka s Polskem. Na Slovensku probíhal spor s Maďary, kteří si nárokovali značnou část slovenského území. Nakonec našli shodu, a tak se zformovaly československé hranice. Transformace Československa trvala dva roky.⁴⁷

První republika

Souslovím první republika se vyznačuje doba v československých dějinách, a to konkrétně od roku 1918 do roku 1938. V období první republiky (především v prvním

---

⁴⁷ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství František Emmert – Clio, 2012. 66–85. 978-80-905081-0-1.

desetiletí samostatného Československa) došlo k rozkvětu společnosti, země patřila mezi nejstabilnější demokratické evropské státy. Lidé se angažovali v kultuře, politice či ekonomice, rovněž došlo k pokroku týkajícího se postavení žen ve společnosti (již v roce 1918 jim bylo umožněno volit). Také školství bylo za první republiky zorganizováno a zmodernizováno. Československo v této době bylo výrazně kulturně zaměřeno. Především spisovatelé zanechali bohatý kulturní odkaz. Mezi nejvýznamnější patřili Karel Čapek, Jiří Wolker, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, František Halas, Vladimír Holan a mnoho dalších. V období první republiky v Československu tvořila i tzv. pražská německá škola, k nejvýznamnějším představitelům patřil Franz Kafka (dále např. Max Brod či Egon Ervin Kisch). V divadelní tvorbě vynikali Werich s Voskocem se svými avantgardními hrami.⁴⁸

I v médiích došlo k rozvoji, a to nejen v prvorepublikovém demokratickém Československu, ale v celé poválečné Evropě. V roce 1920 poprvé vysílal rozhlas v Americe, roku 1922 došlo k prvnímu vysílání v Evropě, konkrétně v Anglii (BBC). V Československu bylo uskutečněno první rozhlasové vysílání o rok později.

Tisk za první republiky zčásti zůstal téměř stejný jako za rakouského císařství. Dominantní postavení měl stále tisk stranický (např. *Národní listy*, *České slovo*, *Venkov*). Vznikaly rovněž i nové deníky (např. *Lidové listy*, *Rudé právo*). Ve všech těchto periodikách docházelo především k politické komunikaci. Vzhledem k národnostnímu uspořádání v Československu za první republiky vycházelo i mnoho německy psaných deníků (např. *Prager Tagblatt* či *Bohemia*).⁴⁹

V období první republiky se lidé podíleli na utváření československého státu s novou kulturou, novými hodnotami. Byla to doba příznivá. Tedy až do roku 1929, kdy došlo ke krachu na newyorské burze. Tato skutečnost zřetelně ovlivnila životní úroveň obyvatel zemí v Evropě. Postupně rostla nezaměstnanost a zhoršily se životní poměry. V souvislosti s krizí byl zvolen v roce 1933 německým kancléřem Adolf Hitler, který svými projevy dokázal zfanatizovat masy. V roce 1935 (kdy abdikoval československý prezident T. G. Masaryk a novým prezidentem byl jmenován Edvard Beneš) vstoupily

---

⁴⁸ CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vydání. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. s. 56–61. ISBN 80-7185-794-7.

⁴⁹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 229–230. ISBN 978-80-247-3028-8.

v účinnost norimberské zákony. V těchto předpisech byli židé označeni za rasu a bylo přesně stanoveno, kdo je německým občanem.

V demokratickém Československu žilo v pohraničí mnoho Němců (bylo jich více než samotných Slováků, což vedlo rovněž ke sporu, vzhledem k tomu, že Slováci byli uznáni jako příslušníci státu, přičemž Němci nikoliv). Pohraniční Němci se tedy začali bouřit a Adolf Hitler se rozhodl jim vyhovět. Již v roce 1937 vypracoval plán proti Československu, známý také jako Fall Grün. V březnu roku 1938 došlo k násilnému připojení Rakouska k Německu, tudíž Československo bylo náhle obklopeno nepřáteli téměř na celých hranicích (k nepřítelům se v té době počítali rovněž i Poláci, kteří stále usilovali o těšínské území).

Na konci září 1938 byl Edvard Beneš přinucen k podepsání Mnichovské dohody, jelikož Francie v čele s Daladierem, Anglie v čele s Chamberlainem a Itálie v čele s Mussolinim se vyslovily pro postoupení českého pohraničí Němcům. Prezident Beneš tedy neměl jedinou oporu ve svých spojencích. Po Benešově podpisu obsadila německá armáda československé pohraničí. Následně prezident Beneš abdikoval a odešel do britského exilu. Třicátého září skončilo období rozkvětu zvané první republika, následující den začalo období, které je označováno jako druhá republika. Ta trvala do 15. března 1939.

Druhá republika

Za období druhé republiky je považován krátký úsek československých dějin, a to od 1. října 1938 do 15. března 1939. Prezidentem druhé republiky se stal Emil Hácha, vznikla nová vláda, kterou vedl Rudolf Beran. Byla to doba vyhrocená, životní podmínky se zhoršovaly. V březnu se oddělilo Slovensko, a stalo se samostatným státem spadajícím pod nacistické Německo. V březnu obsadila německá armáda vnitrozemí Čech, vznikl Protektorát Čechy a Morava. Na okupaci reagovalo mnoho obyvatel Čech a Slovenska následnou emigrací do spojeneckých zemí.⁵⁰

---

⁵⁰ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství František Emmert – Clio, 2012. 66–85. 978-80-905081-0-1.

Protektorát Čechy a Morava

Protektorát Čechy a Morava trval od 15. března 1939 do 9. května 1945. Toto období byly české země pod nacistickou nadvládou. Prvním říšským protektorem byl Konstantin von Neurath. Ten tuto funkci vykonával do roku 1943, kdy ho vystřídal Wilhelm Frick. V českých dějinách sehrál ale stěžejní roli zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Byl znám svou nenávisť ke všemu slovanskému. Organizoval masové vraždění židů ve vyhlazovacích táborech. Rovněž vyhlásil stanné právo, stál za mnoha popravami. Jeho život byl násilně ukončen atentátníky z československého odboje zorganizovaného ve Spojeném království roku 1942. Následkem tohoto činu začala tzv. heydrichiáda, kdy bylo popraveno 1 585 obyvatel, byly vypáleny obce Lidice a Ležáky. Konečné řešení židovské otázky se citelně dotklo i československých obyvatel židovského původu. Nacisté se nejdříve snažili židy donutit k emigraci, která byla následně zastavena, a Heydrich vyhlásil tzv. arizaci židovského majetku. Na českém území bylo zřízeno ghetto v Terezíně, kde byli vězněni židé, kteří byli poté převezeni nejčastěji do vyhlazovacích táborů v okupovaném Polsku, kde byli postupně vyvražďováni. Občané, kteří nebyli odvezeni do táborů, žili ve strachu z nacistů. Ti fanaticky vraždili ty, kteří se podle nich dopustili přestupků.⁵¹

V médiích za druhé světové války došlo k rozdělení na legální, ilegální a zahraniční média. Zaniklo 623 titulů (např. Národní listy, které vycházely od roku 1861). Legální tisk byl pod kontrolou tzv. cenzorů, kteří dohlíželi na obsahovou stránku periodik. Ryze nacistické periodikum byl např. Arijský boj. Ilegálně za druhé světové války vycházeli např. komunistické Rudé právo a V boj. V britském exilu byl vydáván časopis Čechoslovák (měl úzký kontakt s exilovou vládou). Pro obyvatele protektorátu vysílala československá redakce v BBC již od roku 1939. Československý rozhlas byl v období protektorátu regulován nacisty, spadal pod německé ministerstvo propagandy, které vedl Joseph Goebbels.

V protektorátu byl pod nacistickou revizí Český rozhlas, který podléhal jasným pravidlům ze strany Němců. Vždy se nejdříve vysílaly zprávy německy, až poté česky. Veškeré texty (i hudba) byly nejdříve předány do cenzurního oddělení,

---

⁵¹ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství František Emmert – Clio, 2012. 160–178. 978-80-905081-0-1.

až poté mohly být odvysílány. Ve všech legálních médiích, která ustála nacistickou nadvládou, došlo k čistkám, směli v nich pracovat pouze lidé árijského původu.⁵²

V britském exilu, kde sídlila exilová vláda v čele s Edvardem Benešem, se také organizoval exilový odboj (např. Operace Anthropoid). Druhá světová válka skončila v Evropě 8. května 1945, v celém světě po kapitulaci Japonska 2. září téhož roku. Na základě Postupimské dohody došlo k vrácení území státům, kterým patřilo před válkou. Rovněž byl schválen odsun Němců z Československa. Druhá světová válka stála život 50–70 milionů lidí.⁵³

Třetí republika

Třetí republika představuje období od konce války roku 1945 do února roku 1948. Výrazným představitelem tohoto období byl prezident Edvard Beneš, který se vrátil z britského válečného exilu. Na konci války vydal dekrety, jež vešly ve známost jako Benešovy dekrety. Tyto dekrety se kromě jiného týkaly např. odsunu německé menšiny z československého území, odsouzení všech nacistických zločinců a kolaborantů, a dalších organizačních složek v osvobozeném Československu. Prezident Beneš ke konci války jednal s představitelem KSČ v Moskvě Klementem Gottwaldem, na základě čehož vznikl později tzv. Košický vládní program. Veškeré politické strany patřily pod Národní frontu. Nejsilnější stranou byla Komunistická strana Československa (předseda vlády Klement Gottwald), dalšími stranami byly Sociálně demokratická strana, Národně socialistická strana a Československa strana lidová. Po válce bylo Československo opět demokratickou zemí, postupnou nadvládou komunistů se ale přeměnilo na lidově demokratický stát. To rovněž ovlivnilo nadvládu Sovětského svazu, který okupované Československo osvobodil.⁵⁴

---

⁵² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 195–212. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁵³ CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vydání. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. s. 56–61. ISBN 80-7185-794-7.

⁵⁴ ČAPKA, František, LUNEROVÁ, Jitka. *1948: Vítězný únor: Cesta k převratu*. 1. vydání. Brno: Edika, 2012. s. 17–44. ISBN 978-80-264-0089-9.

Během třetí republiky došlo k čistkám v médiích – byly zaměřeny na novináře/kolaboranty. K tomu sloužila tzv. očištná komise, která posuzovala konkrétní osoby a jejich činy. Vzniklo nové ministerstvo informací, které mělo na starosti rovněž média v Československu. Toto ministerstvo v čele s komunistickým ministrem Václavem Kopeckým udělovalo svolení k vydávání periodik. Bylo zakázáno soukromé podnikání v médiích, protože tisk měl vycházet pouze ve veřejném zájmu. Tituly, které ukončily svou činnost před druhou světovou válku, byly opět obnoveny (např. Rudé právo či Právo lidu). Mezi periodika, která vznikala nově, patřila např. Mladá fronta a Dikobraz. Rovněž fungovala média, která se dostala do střetu s komunistickým pojetím státu (např. Obzory, Vývoj).⁵⁵

Pokusy o komunisticko-demokratickou vládu skončily v únoru roku 1948. Prezident Beneš pro naléhání předsedy vlády Klementa Gottwalda podepsal demisi ministrů, a tím přijal novou Gottwaldovu vládu. V důsledku toho zanikly veškeré demokratické šance na budoucnost Československa a vznikl totalitní komunistický stát v čele s Klementem Gottwaldem. Muži, jako Edvard Beneš, Jan Masaryk, Jan Šrámek ad., se stáhli do ústraní (Jan Masaryk zemřel za dosud neobjasněných okolností). Od 25. února 1948 převzali plně moc nad Československem komunisté.⁵⁶

Roky 1948–1968

V prvním desetiletí, po únorovém puči, probíhalo v Československu budování socialistické republiky, což spočívalo především ve vedoucí roli dělnické třídy, znárodňování podniků, kolektivizaci, plánování hospodářského programu na dobu pěti let a militarizaci. Veškeré tyto metody silně ovlivňovaly životy lidí a omezovaly jejich svobodu. Na začátku padesátých let došlo k politickým procesům, na základě kterých bylo mnoho lidí odsouzeno neprávem k trestu smrti, k doživotnímu vězení nebo

---

⁵⁵ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 215–242. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁵⁶ ČAPKA, František, LUNEROVÁ, Jitka. *1948: Vítězný únor: Cesta k převratu*. 1. vydání. Brno: Edika, 2012. s. 116–117. ISBN 978-80-264-0089-9.

několikaletým trestům odnětí svobody. V šedesátých letech došlo postupně k uvolnění a destalinizaci, což vedlo až k Pražskému jaru, které se odehrálo roku 1968.⁵⁷

Svoboda byla za komunistického režimu omezena rovněž i v médiích. Václav Kopecký uděloval na ministerstvu informací svolení k vydávání všech periodik. Z České tiskové kanceláře bylo propuštěno či přeřazeno na nižší pozici mnoho kvalifikovaných redaktorů. Tiskovým orgánem Komunistické strany Československa byl deník Rudé právo. Po únorovém převratu bylo zastaveno vydávání 570 periodik. Cílem těchto postupů bylo zamezit šíření informací jinými médii, než těmi, která spadala pod kontrolu státních orgánů.⁵⁸

V Evropě byla po převratu v Československu založena NATO mezi evropskými zeměmi, Severní Amerikou a Kanadou, jejímž cílem byla zaručená ochrana v případě napadení Sovětským svazem. Rovněž došlo k rozdělení Německa, a to konkrétně na Spolkovou republiku Německo a Německou demokratickou republiku. Představitelé Spojených států odmítli po komunistických převratech ve východní a střední Evropě opustit Evropu, což mělo za následek vznik Severoatlantické aliance. Studená válka mezi USA a Sovětským svazem se stala naléhavým problémem. Po smrti Stalina v roce 1953 došlo k mírnému uvolnění ve východní Evropě. V roce 1956 bylo potlačeno maďarské povstání, kdy nový generální tajemník Nikita Chruščov dokázal, že vymanit se z moci Sovětského svazu nebude jednoduché.

V šedesátých letech docházelo k protestům amerických občanů proti válce ve Vietnamu. Rovněž v Americe bojovali černošští obyvatelé za svou rovnoprávnost, v čele s Martinem Lutherem Kingem. V Evropě a ve Spojených státech došlo v šedesátých letech ke kulturnímu rozmachu. Obdivováni byli Beatles a Elvis Presley. Proti typickým konzumentům se v této době stavěl Jean Paul Sartre. Rovněž se rozvíjela feministická hnutí.⁵⁹

---

⁵⁷ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství František Emmert – Clio, 2012. 220–241. 978-80-905081-0-1.

⁵⁸ BEDNÁŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 254–256. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁵⁹ CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vydání. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. s. 175–224. ISBN 80-7185-794-7.

Pražské jaro

Pražské jaro představuje období uvolnění komunistického režimu v první polovině roku 1968. Významným politickým činitelem Pražského jara byl Alexandr Dubček, který se v lednu stal prvním tajemníkem Komunistické strany Československa. Vystřídal Antonína Novotného, který byl do té doby tajemníkem a prezidentem současně (Novotný rovněž rezignoval na pozici prezidenta, po něm nastoupil do úřadu Ludvík Svoboda). Postupné uvolňování začalo z iniciativy Dubčeka a dalších reformních komunistů (např. Mlynář, Smrkovský). Vznikly nové organizace (např. Klub angažovaných nestraníků) a svou činnost obnovovaly ty režimem pozastavené (např. Junák). 5. dubna 1968 vzešel v platnost Akční program KSČ, který jasně definoval cíle a postupy reformy.

27. června 1968 (den poté, co byla zrušena cenzura) vytiskly Literární listy, Zemědělské noviny, Mladá fronta a Práce text Dva tisíce slov, jehož autorem byl Ludvík Vaculík. Tato výzva měla zaktivizovat obyvatele Československa, aby se postavili proti komunismu a prosadili demokratický stát. Během tohoto půl roku došlo k vývoji kultury a společnosti.

Období Pražského jara skončilo 21. srpna, kdy došlo k okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy. Dubček a ostatní reformní komunisté byli zatčeni. Následovalo desetileté normalizační období.⁶⁰

Roky 1968–1977

V Československu tato léta představovala napjaté období, kdy došlo ke konsolidaci komunistického Československa. Pražské jaro bylo odsouzeno, členové KSČ byli prověřeni a případně ze strany vyhozeni, jestliže existovaly důkazy, které potvrzovaly jejich aktivitu za Pražského jara. V roce 1975 se stal prezidentem Československa Gustav Husák, a již od roku 1969 zastával také funkci generálního tajemníka KSČ.

---

⁶⁰ DĚJEPIS.COM. *60. léta v Československu, Pražské jaro 1968*. [online]. © [cit. 2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/60-leta-v-ceskoslovensku-prazske-jaro-1968/>

Rok 1977 se stal významným vzhledem k založení protikomunistické iniciativy Charta 77. Skupina umělců a intelektuálů sestavila text, ve kterém se zastávala dodržování lidských práv, které KSČ nedodržovala. Za vznikem tohoto dokumentu stáli Jan Patočka, Václav Havel, Pavel Kohout, Jiří Němec, Václav Benda ad. Tento text podepsalo 242 signatářů. Organizátoři a signatáři byli poté režimem pronásledováni, vyslýcháni a vězněni.⁶¹

Východní Evropa byla pod nadvládou Sovětského svazu. Na západě docházelo v tomto období rovněž k politickým změnám. V západním Německu se stal kancléřem demokratický politik Willy Brandt. Ten, ačkoliv funkci nezastával příliš dlouho, vnesl do dějin termín „východní politika“. Ta spočívala v komunikaci s východem a následným uzavíráním smluv mezi východem a západem. V roce 1973 vstoupily do Evropského společenství tři nové státy, a to Dánsko, Irsko a Spojené království. Evropa se rovněž potýkala s problematikou terorismu. Např. v Itálii byl v důsledku teroristického útoku zavražděn premiér Aldo Moro. V Americe v roce 1972 došlo k aféře zvané Watergate (událost byla zveřejněna v deníku Washington Post), jež měla za následek rezignaci Richarda Nixona na funkci prezidenta USA.⁶²

Roky 1977–1989

Roku 1979 americký prezident Ronald Reagan společně s britskou premiérkou Margaret Thatcherovou definovali západní politiku, která odmítala jakékoliv ústupky vůči Sovětskému svazu. V roce 1980 vzniklo v Polsku nezávislé sdružení Solidarita, v jehož čele stanul Lech Walesa. Hnutí bylo následně rozehnáno, fungovalo ale ilegálně po celou dobu až do konce režimu. V roce 1982 zemřel tajemník KSSS Leonid Brežněv, ve funkci ho postupně vystřídali Andropov a Černěnko, v roce 1985

---

⁶¹ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství František Emmert – Clio, 2012. 286–294. 978-80-905081-0-1.

⁶² CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vydání. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. s. 243–256. ISBN 80-7185-794-7.

do funkce nastoupil Michail Gorbačov, jehož nastolení perestrojky vedlo až k pádu komunistického režimu ve střední a východní Evropě.⁶³

V Československu v osmdesátých letech (především po zvolení Gorbačova do funkce generálního tajemníka KSSS) začaly reformy podobající se až Pražskému jaru. Přesto byli v této postupně uvolňující se době komunističtí politici nuceni vytvořit program socialistické přestavby (tzv. perestrojky). Rovněž došlo k personálním změnám uvnitř KSČ. Gustav Husák odstoupil z funkce tajemníka strany, kde ho nahradil Milouš Jakeš. Postupně docházelo k veřejným demonstracím, jež vyvrcholily 17. listopadu 1989. S přihlédnutím ke skutečnosti, že toho dne došlo k násilnostem na demonstrantech, již druhý den vyhlásili umělci a studenti DAMU stávkou. Den na to vzniklo Občanské fórum, sdružení, které mělo za úkol organizovat občany v boji za svobodu a vyjednávat s KSČ o předání moci. Ještě v listopadu odstoupili ze strany komunističtí funkcionáři a na konci měsíce došlo k úplnému zhroucení komunistického režimu. Komunistická vláda odstoupila a 10. prosince vznikla vláda národního porozumění. Komunistický prezident Gustav Husák, který ve funkci setrval necelých 15 let, abdikoval, a na pozici prezidenta byl zvolen demokratický politik Václav Havel.⁶⁴

Roky 1989–1993

Po roce 1989, kdy padl komunistický režim v Československu, došlo k rozsáhlým změnám v celé zemi. Členové Federálního shromáždění byli obměněni (poslanci za KSČ byli nahrazeni kandidáty Občanského fóra či nestraníky).

V roce 1990 se konaly první svobodné volby, které vyhrálo Občanské fórum. Roku 1991 se Občanské fórum rozdělilo na Občanské hnutí a ODS, kterou vedl Václav Klaus. Ke změnám došlo také v ekonomice, když byla zahájena tzv. kuponová privatizace z důvodu obávaného vlastnictví podniků zahraničními investory. Rovněž českoslovenští političtí představitelé (především Václav Klaus a Vladimír Mečiar) řešili

---

⁶³ CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vydání. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. s. 266–271. ISBN 80-7185-794-7.

⁶⁴ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství František Emmert – Clio, 2012. 295–304. 978-80-905081-0-1.

otázku Československa jako jednoho státu, následkem čehož došlo 1. ledna 1993 ke vzniku dvou samostatných států.⁶⁵

V souvislosti se změnou politického systému v Československu se rovněž změnila situace v médiích, a to na více rovinách:

- změna legislativy a ekonomiky v médiích,
- změna vztahů uvnitř mediálních úseků, a to především vztahů vlastnických, ale rovněž i osobních,
- změna poptávky; lidé měli jiné požadavky v souvislosti se svobodou slova,
- změna obsahu mediální produkce.

Privatizace se rovněž týkala mediálních podniků, šlo jak o tištěná, tak o vysílací média. V této době vznikl tzv. duální systém, tedy rozdělení médií na veřejná a soukromá.⁶⁶

Roky 1993–2003

Ke vzniku samostatné České republiky v roce 1993 se mnozí Češi a Slováci stavěli zdrženlivě, vzhledem k tomu, že je pojilo více než 70leté soužití v jedné zemi. V České republice došlo po rozdělení ke společenskému, politickému a ekonomickému vývoji. S tím souvisel rovněž vstup do NATO v roce 1999 a následně po pěti letech vstup do Evropské unie.

V druhé polovině 90. let 20. století byl v České republice opětovně zvolen prezidentem Václav Havel, politická strana ODS byla znovu zvolena do vlády. V této době ale také došlo k poklesu ekonomiky. Malé firmy krachovaly. Krize nastala také v politice, když v roce 1997 vláda v čele s Václavem Klausem padla. Nahradila ji

---

⁶⁵ CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vydání. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. s. 300–314. ISBN 80-7185-794-7.

⁶⁶ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 254–256. ISBN 978-80-247-3028-8.

levicově zaměřená vláda vedená Milošem Zemanem, který stál za vznikem tzv. opoziční smlouvy.⁶⁷

V únoru 1994 bylo spuštěno vysílání první soukromé televize Nova, což ovlivnilo především symetričnost duálního systému. V devadesátých letech vznikla rovněž řada nových rozhlasových stanic (např. Frekvence 1, Rádio Impuls ad.). V tištěných médiích v devadesátých letech také nastaly zásadní změny. Nastoupili velcí zahraniční vydavatelé jako Verlagsgruppe Passau (v České republice pod ně spadá Vltava-Labe-Press), Rheinisch-Bergische Druckerein- und Verlagsgesellschaft (do roku 2013 vlastníci firmy MAFRA) či Ringier Axel Springer (vydává např. Blesk, Aha!, Reflex ad.).

V devadesátých letech vznikaly nové tituly a byla obnovována dříve existující periodika. Rudé právo bylo přejmenováno na Právo, které vychází dodnes. V bulvárním tisku vznikl deník Špígl (zanikl v roce 2002) či Blesk, který si udržel svou existenci dodnes. Obnoveny byly např. Lidové noviny, Přítomnost či Literární listy.⁶⁸

---

⁶⁷ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství František Emmert – Clio, 2012. 302–309. 978-80-905081-0-1.

⁶⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 373–379. ISBN 978-80-247-3028-8.

ANALYTICKÁ ČÁST

3 PRVNÍ REPUBLIKA

Pavel Tigríd se za první republiky při svém středoškolském a vysokoškolském studiu zabýval publicistickou a divadelní činností.

3.1 Publicistická činnost Pavla Tigrída za první republiky

Během období první republiky přispíval Pavel Tigríd postupně do tří periodik. Do kulturně zaměřeného Studentského časopisu, bulvárního deníku A-Zet a do politicko-kulturního týdeníku Cíl.

3.1.1 Studentský časopis

Tigrídovy první texty byly zveřejněny během jeho studia na gymnáziu ve Studentském časopise. Časopis vznikl v roce 1932 a založil ho středoškolský učitel Jan Fischer. V roce 1935, kdy začal přispívat Tigríd, již studentské periodikum vedl jiný středoškolský vyučující – Antonín Řeřábek. Tigríd v časopise zastával také funkci člena redakční rady. Na stránkách tohoto prvorepublikového časopisu byly zveřejňovány především krátké recenze od mladých studentů o literární a divadelní tvorbě té doby, vč. těch Tigrídových. Ten do Studentského časopisu přispíval nejen recenzemi, ale rovněž byly v periodiku zveřejňovány jeho glosy či črty. Jeho tvorba se týkala především umění, v této době Pavel Tigríd ještě nebyl politicky aktivní. Na stránkách tohoto periodika se zastal také divadelního umělce a zakladatele divadla D Emila Františka Buriana, který byl verbálně napaden od svých kolegů komunistů za to, že odsoudil kulturní omezování ve stalinistickém Rusku.

Publicistická činnost Pavla Tigrida ve Studentském časopise rovněž ovlivnila jeho rozhodnutí psát pod pseudonymem (nejdříve jako Otto Tigríd, po druhé světové válce oficiálně jako Pavel Tigríd), protože mladí novináři byli pod přísným dohledem učitele Jeřábka, a také aby skryl svůj židovský původ.⁶⁹

3.1.2 A-Zet a Cíl

Po Studentském časopise Tigríd přispíval do mírně bulvárního deníku A-Zet, kde měl poprvé možnost publikovat v roli divadelního kritika a recenzenta své názory a postoje na divadelní tvorbu té doby.⁷⁰ Jeho příspěvky byly také zveřejňovány v týdeníku zaměřeném na politiku a kulturu, který nesl název Cíl (jednalo se o stranický časopis vydávaný sociální demokracií).⁷¹

3.2 Divadelní činnost Pavla Tigrida za první republiky

V druhé polovině 30. let 20. století, kdy se stále Československo nacházelo v kulturním rozkvětu, se Pavel Tigríd kromě počínající publicistické činnosti zabýval divadelní tvorbou, konkrétně působil v tzv. Divadelním kolektivu mladých.

3.2.1 Divadelní kolektiv mladých

Pavel Tigríd je rovněž považován za zakladatele Divadelního kolektivu mladých (tento spolek byl založen ještě za jeho středoškolských studií), kde pracoval jako režisér. Mezi další spolupracovníky této skupiny patřili např. Josef Schwarz-Červinka, Ota Ornest,

---

⁶⁹ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 13–18. ISBN 978-80-204-2026-8.

⁷⁰ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 48. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁷¹ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 163. ISBN 80-7260-046-X.

Jiří Veltruský a Jiří Orten. První hrou, kterou tento prvorepublikový divadelní spolek sehrál, byla avantgardní hra Guillaumea Apollinaira Prsy Tirésiovy, dále hráli hry od klasiků či méně známá díla. Jiří Orten např. zinscenoval Anýzové jablko od Jammese (hru režíroval Tigríd), a hra se setkala s pozitivním ohlasem. Pavel Tigríd si ani v jedné z her nezahrál, patřil spíše mezi organizátory, kteří se starali o chod divadelního spolku. Toto umělecké seskupení působilo v Divadélku odborů na Zbořenci nebo v Umělecké besedě na Malostranské.⁷² Ve volném čase se scházeli v kavárně Na Zbořenci, dohromady zinscenovali přibližně šestnáct divadelních her.⁷³ Umělci seskupení kolem této divadelní skupiny rovněž organizovali debatní a umělecké večery.⁷⁴ Poslední hrou Divadelního kolektivu mladých byla *Moje dáma nade všecko* od Calderóna, kterou mladí umělci přetvořili v narážky plnou inscenaci, která nepřímo útočila na budoucí německé okupanty.⁷⁵

---

⁷² SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 113. ISBN 80-210-3134-4.

⁷³ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyky*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 41–49. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁷⁴ TIGRID, Pavel. *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. 3. vydání, v Odeonu 2. Praha: Odeon, 1990. s. 101. ISBN 80-207-0222-9.

⁷⁵ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyky*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 52. ISBN 978-80-86349-41-1.

4 VÁLEČNÝ EXIL V LETECH 1939–1945

Pavel Tigrid z důvodu obsazení Československa německými nacisty emigroval do Britského království, kde zůstal až do konce druhé světové války, tedy do roku 1945, kde pokračoval ve své publicistické a divadelní tvorbě. Rovněž získal nové zkušenosti s hlasatelskou činností.

4.1 Hlasatelská činnost Pavla Tigrida ve válečném exilu

Čerstvý emigrant získal v britském exilu práci hlasatele v rozhlasové stanici BBC, a tím rozšířil své zkušenosti o hlasatelskou činnost.

4.1.1 BBC

V rozhlasové stanici BBC vznikaly za druhé světové války nové redakce, které představovaly přímé spojení mezi okupovanými zeměmi a západem. Československá redakce vysílala poprvé 8. září 1939. Jelikož se BBC snažila vysílat vždy objektivní, kvalitní a přesné zprávy ze světa, totéž se požadovalo i od československé redakce.⁷⁶ Proto byly tyto redakce ze začátku vytvořené pro okupované státy centrálně řízeny. Téměř všechny texty určené k vysílání pocházely z centrální redakce.

V souvislosti se vznikem československé exilové prozatímní vlády dostaly redakce svůj vysílací čas společně s tzv. vládním vysíláním. K tomu u československé redakce došlo v roce 1940. Za toto vysílání vždy zodpovídal pracovník z exilové vlády. U československé redakce byl k tomuto účelu zvolený státní tajemník patřící k ministerstvu zahraničních věcí Hubert Ripka. Proto se rozhlasovým komentátorům

---

⁷⁶ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 228–229. ISBN 80-210-3134-4.

v exilu říkalo tzv. Ripkovi hoši.⁷⁷ Vedoucím oddělení byl jmenován Josef Körbel, otec Madeleine Albrightové a v budoucnu také velvyslanec v Jugoslávii. Mezi další spolupracovníky československé redakce rozhlasové stanice BBC patřili mimo Tigrida, Schwarze a Ornesta (ti do československé redakce nastoupili v roce 1941) také např. Viktor Fischl, Vlado Clementis a Karel Brušák. V československé redakci rovněž vysílali političtí představitelé, a to především prezident Edvard Beneš, Prokop Drtina či Jan Masaryk.⁷⁸

Samostatné vysílání československé redakce neslo název Hovory s domovem, od začátku roku 1943 byl tento program přejmenován na Hlas svobodného Československa. Pavel Tigrid se postupně díky této zkušenosti začal více orientovat i v politickém spektru života. Také se sblížil s Ivem Ducháčkem a Janem Stránským, Ripkovým tajemníkem.⁷⁹ S Ivem Ducháčkem se Tigrid znal již před válkou, blíže se ale seznámili právě v československé redakci BBC, jejich přátelství pokračovalo i po válce a rovněž v období Tigridovy druhé emigrace.⁸⁰

Českoslovenští exiloví emigranti se divadlu nevěnovali pouze mimo rozhlas. V souvislosti s vedením Josefa Kodíčka rozhlasového oddělení československého ministerstva zahraničních věcí, docházelo k rozvoji umělecké tvorby i v rozhlase. Veškeré umělecké pořady vysílané v rozhlase byly ale pod důsledným dohledem, jelikož jejich vysílací čas nesměl být překročen. Mezi tyto divadelní rozhlasové umělce patřil např. František Langer, který přijel do Anglie z Francie roku 1940.⁸¹ Společně s Jiřím Muchou a Josefem Schrichem (výjimečně se přidala i Ornestova družina) vysílali i pro britské domácí posluchače ve vysílání BBC Home Service a Overseas Service. V jedné takové hře si zahrál i Pavel Tigrid, společně s Otou Ornestem a Josefem Schwarzem. Děj se odehrával okolo postavy

---

⁷⁷ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 24–25. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁷⁸ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 229. ISBN 80-210-3134-4.

⁷⁹ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 164. ISBN 80-7260-046-X.

⁸⁰ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 68–69. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁸¹ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 87. ISBN 80-210-3134-4.

Tomáše G. Masaryka bojujícího za první světové války za československou samostatnost. František Langer chtěl britským posluchačům postavu prvního prezidenta ČSR přiblížit. Hra byla příznivě přijata. Nejvýznamnější hrou pro britské posluchače se ale stala Pavlem Tigridem zdramatizovaná Vercorsova novela *Mlčení moře* (*Le Silence de la Mer*) v roce 1942. Hlavní postava Werner von Ebrenack, postava důstojníka wehrmachtu, rozmlouvá v monologu, přerušován dalšími postavami. Tato hra je považována za rozhlasovou hru vysoké kvality, kde je znatelná výrazná dramatičnost děje i postav.⁸²

4.2 Divadelní činnost Pavla Tigrida ve válečném exilu

Tigríd, Schwarz a Ornest se rovněž angažovali v organizaci Mladé Československo. Tvořili ve skupině, která nesla název Dramatická skupina Československého kulturního střediska – Dramatic Group of Czechoslovak Cultural Centre. Vystupovali především s tzv. pódiovým uměním, kde Pavel Tigríd zastával roli režiséra, interpreta/autora a dramaturga v jednom. V roce 1941 se tato skupina přesunula pod záštitu Klubu československo-britského přátelství – Czechoslovak-British Friendship Clubu⁸³ a ke skupině se přidal z Francie emigrující Josef Lederer. Během války v exilu společně zinscenovali řadu her, většina jich byla pozitivně přijata. Tato skupina je považována za jádro divadelní exilové tvorby v období druhé světové války. Spolupracovali s mnohými umělci v exilu, jako např. Walterem Bergerem, Růženu Hlaváčkovou, Josefem Guthem, ale i s cizinci – Paulem Demelem či Paulem Martinem.⁸⁴

Mezi jejich významné programy patřilo kupř. uspořádání tzv. Mikulášského večera, kde se setkala převážná většina československých emigrantů v Londýně. Program této skupiny byl zábavný, nevynechala ale ani kritiku týkající se politiky v emigrantské obci. Závěrem se zpívaly písně, mimo jiné od avantgardních umělců první republiky Jiřího Voskovce a Jana Wericha. Během tohoto programu byla

---

⁸² SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 505–512. ISBN 80-210-3134-4.

⁸³ Tamtéž, s. 116.

⁸⁴ Tamtéž, s. 247.

představena také hra, jejímž autorem byl právě Pavel Tigríd, Havlíčkův epos Křest svatého Vladimíra. Umělec ve hře přímo navázal na úspěšnou prvorepublikovou inscenaci této hry Emilem F. Burianem. (Karel Havlíček Borovský ve své básni hodnotí s odstupem času Habsburskou monarchii, neúspěch revoluce v roce 1848 a jeho následný exil v Brixenu. Burian toto dílo posunul pouze do první republiky, téměř nezasáhl do textů, a zaútočil tím přímo na soudobé politiky. Jednalo se tedy o hru silně politicky angažovanou.) Tigríd ve svém zpracování útočí na mocné politiky a politické poměry především v nacistických státech. Celou hru doprovází (stejně jako u Burianovy hry) voicebandový přednes, sbor byl vypravěčem. Tigríd v této hře upřednostnil recitace, vynechal na rozdíl od Buriana kompletně taneční složku. Tato hra se interpretací Tigrída stala zábavnou, satirickou narážkou na soudobé politické poměry. (Údajně byla ve hře zřetelná rovněž nepřímá kritika na politiku Edvarda Beneše a jeho politického okolí.)

Mezi další inscenace této umělecké skupiny v exilu patřily Lidová suita, Život a smrt či Básníci naší naděje. Pavel Tigríd si rovněž v exilu ve hrách skupiny zahrál. Tak např. ve hře bratří Čapků Ze života hmyzu zastal společně s přítelem a kolegou Schwarzem roli slimáka či si s kolegou Josefem Guthem v téže hře zahrál postavu mravence.

S přihlédnutím k aktuální válečné situaci na počátku jara roku 1940, kdy došlo k obsazení severní Francie a Anglie zůstala na německou říši v oblasti útoku a obrany sama, došlo rovněž k útlumu kulturního života v exilu. Divadelní družina Jiřího Ornesta se také stáhla (v té době Tigríd pracoval společně s Jiřím Ledererem v hotelu Cumberland jako číšník, Ornest a Schwarz pracovali v továrnách na opačné straně Londýna). Českoslovenští emigranti byli také povinni účastnit se minimálně jedenkrát týdně noční služby v Londýně, kdy se čekalo na německý letecký útok na město. Bezpečí britského exilu bylo náhle ohroženo. Jelikož se tak často kvůli válečné situaci nemohli družit (snažili se alespoň scházet v bytech a tam pořádat menší společenské večery s recitacemi a písněmi), angažovali se alespoň v publicistické a spisovatelské činnosti. Tento úpadek exilové kultury skončil v roce 1941, když vstoupil do války proti

Německu Sovětský svaz.⁸⁵ Do konce války poté divadelní družina Ornesta fungovala a tvořila nové inscenace. Tak např. v roce 1942 Tigrid divákům představil drama *Ocel nadcházející revoluce* (*Literatura in Czechoslovakia Today*). Ve hře mladý umělec rovněž vystupuje s vlastní přednáškou, kde diváky seznamuje s dobovou československou poezií, která usiluje o revoluci a převrat. Poté byly vybrány určité básně s odpovídajícím obsahem, které byly přednášeny divákům.

Rovněž tito divadelní tvůrci navazovali na prvorepublikovou činnost Voskovce a Wericha. Např. hra, která nesla název *Volá Londýn*, obsahovala satirické písně, ironické a směšné scény. Tigridovi kolegové Schwarz a Brušák zpracovali pořad *Věčné jaro*. Toto dílo se zabývalo poezií Jana Nerudy, konkrétně básněmi ze sbírky *Prosté motivy*.⁸⁶

Významným dílem tohoto uměleckého seskupení byl také pokus o představení pro děti v rámci dětské akce *Vánoční trh*. Šlo o drobné humorné scénky, kde se ale tvůrci nepřímou výslovností k údělu života exulantů. Vzhledem k tomuto tématu v této hře se představení zalíbilo i dospělým jedincům.

Postupem času, kdy do Anglie přicházeli noví, tvůrčí umělci, docházelo k postupnému ukončení divadelních aktivit Ornestovy družiny. V roce 1943, kdy už skupinu tvořilo pouze pět umělců (Tigrid, Schwarz, Ornest, Hlaváčková, Maxová), propukla již poněkoliťatě u Ornesta tuberkulóza, který se poté odstěhoval z Londýna. Tato choroba se objevila rovněž u Schwarze. V roce 1944 se skupina rozpadla, umělci ale našli uplatnění v jiných oborech exilové kultury.⁸⁷

---

⁸⁵ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 253–378. ISBN 80-210-3134-4.

⁸⁶ Tamtéž, s. 568–601.

⁸⁷ Tamtéž, s. 653–696.

4.3 Publicistická činnost Pavla Tigrida ve válečném exilu

Pavel Tigrid ve válečném exilu rovněž navázal na svou předválečnou činnost týkající se publicistiky. Během první emigrace založil dva časopisy – Kulturní zápisník a anglické Review 42.

4.3.1 Kulturní zápisník

Společně s Walterem Bergerem (bývalý redaktor časopisu Práce, což bylo sociálně demokratické periodikum, které vycházelo v letech 1905–1908⁸⁸) založili v exilu v letech 1941/1942 měsíčník Kulturní zápisník. Kolem časopisu se rovněž seskupovali umělci z Mladého Československa, kteří v časopise zveřejňovali své texty, proto se mnoho textů týkalo divadelní tvorby. V souvislosti s tím vyšlo v roce 1942 specializované číslo pouze s divadelní tematikou, kde nebyly otištěny jen ukázky divadelních textů, autoři ve vydání zveřejnili vlastní názory na československý odboj, u kterého žádali, aby jejich tvorba, a to především pódiové umění a divadelní pořady, byla považována taktéž za možnou formu zahraničního odboje.⁸⁹

Kulturní zápisník bylo levicově orientované periodikum, které své čtenáře informovalo o kultuře a literatuře, a to především v okupovaném Československu. V časopise byly zveřejňovány ukázky českých spisovatelů žijících v protektorátu, rovněž ale Tigrid s Bergerem seznamovali čtenáře s tvorbou anglických spisovatelů.⁹⁰ Prostřednictvím tohoto periodika vycházel i seriál na pokračování s názvem Historiky z Kocourkova. Vydávání Kulturního zápisníku bylo zastaveno v roce 1943 z důvodu rapidního snížení zásob papíru v Anglii.⁹¹

---

⁸⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 145. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁸⁹ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 670. ISBN 80-210-3134-4.

⁹⁰ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 165. ISBN 80-7260-046-X.

⁹¹ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 406. ISBN 80-210-3134-4.

4.3.2 Review 42

Pavel Tigríd vydával s Walterem Bergerem i další časopis – Review 42. Periodikum bylo pojmenováno dle roku vzniku, a mladí umělci ho začali vydávat po skončení vydávání Kulturního měsíčníku. Pokusili se navázat na tvorbu výše zmíněného periodika, přičemž se orientovali pouze na čtenáře z Anglie. Toto periodikum bylo vydáváno v anglickém jazyce a seznamovalo čtenáře s tvorbou československých umělců. Čtenáři se měli možnost seznámit s texty např. Františka Halase (který byl vzorem v období první republiky pro mladou generaci⁹²), Vladimíra Holana, Vladislava Vančury, ale také byla v časopisu zveřejňována tvorba představitele pražské německé školy Franze Kafky. V Review 42 vyšlo rovněž speciální číslo časopisu, které bylo věnováno pouze divadelní tematice. Toto speciální vydání ale přes veškeré snahy nikdy nedosáhlo takových kvalit, jako dříve vydané speciální divadelní číslo Kulturního zápisníku. Vzhledem k tomu, že Review 42 bylo určeno pro zahraniční čtenáře, byl zjednodušen obsah textů, jelikož autoři museli britského čtenáře seznámit se vším od začátku.⁹³

Tento časopis dosahoval významné kvality nejen po stránce obsahové, redaktoři si dali záležet rovněž na stylistické úpravě celého časopisu. Každé číslo mělo kupř. výraznou obálku, kterou pro Review 42 vytvářel výtvarník František Matoušek. Toto periodikum bylo financováno nakladatelským domem Georg Allen & Stanley Unwin až do roku 1944, kdy Tigríd s Bergerem vydávání ukončili.⁹⁴

4.3.3 Polemiky a jiná exilová periodika

V souvislosti s publicistickou tvorbou Pavla Tigrída ve dvou výše zmíněných periodikách docházelo i k tzv. časopiseckým polemikám. A to především mezi Karlem Brušákem (bývalý kolega Tigrída z Kulturního zápisníku) na jedné straně

---

⁹² KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 44. ISBN 978-80-86349-41-1.

⁹³ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 775. ISBN 80-210-3134-4.

⁹⁴ Tamtéž, str. 406.

a Pavlem Tigridem či Otou Ornestem na straně druhé. V prvním případě se jednalo o ostrou kritiku Tigridovy snahy přiblížit uměleckou tvorbu lidí žijících v protektorátu emigrantům a britským obyvatelům (jednalo se hlavně o Tigridovy kulturní pořady, a to především o *Literatura in Czechoslovakia today* a *Večer české poezie – Čtyři roky české poezie*). Tato kritika vzešla od již zmíněného Karla Brušáka, který své texty zveřejňoval v týdeníku *Čechoslovák* pod názvem *Roznašeči kultury*. Brušák tvrdil, že dochází k jasné mystifikaci, jelikož prý v protektorátu nedochází k žádné velké tvorbě, ale spíše ke stagnaci kulturního života. Tigrid s Bergerem na kritiku zareagovali formou dopisu poslaného do Čechoslováka, jehož obsahem byla obrana kulturního života v protektorátu. Bránili se proti nařčení Brušáka, že v protektorátu je umění v tzv. stavu krize a že ani on sám nemůže objektivně posoudit, kdo v protektorátu tvoří či netvoří, jen proto, že vychází méně děl než v době mimo válku. Na to Brušák zareagoval v dalším vydání *Čechoslováka* kritikou s názvem *Úděl české kultury v myšlenkovém zmatku Evropy*, kde popsal hlavní myšlenku, že nekritizuje umělce tvořící či netvořící v protektorátu, ale jejich tzv. vykladače v exilu (tím myslel především Tigrida s Bergerem). V tomto okamžiku vstoupil do sporu Ota Ornest se svým zveřejněným textem v *Čechoslováku*, který nesl název *Kam jdete, mistři kultury?*. V tomto textu se zastává obou stran s tím, že nikdo v exilu nemůže přece vědět, jaké poměry panují v okupované zemi, tudíž nikdo z nich nemá pravdu. Spor Tigrida s Brušákem se tím sice nevyřešil (došlo ještě k dalším menším sporům), polemiky poté ale ustaly.

V roce 1944 došlo ještě k jedné polemice, která souvisela s vydáním speciálního divadelního čísla, které bylo vydáno časopisem *Review 42*. Na jedné straně stál opět Karel Brušák, na druhé tentokrát Ota Ornest. Brušák se ve své kritice s názvem *O českém divadle* ohradil proti obsahu vydaného divadelního čísla. Označil jej za povrchní a ledabylý, přičemž se zaměřil především na kritiku Ornestova výkladu, který je údajně plný chyb a omylů. Proti této kritice se ohradil již zmíněný Ornest, který zaslal dopis na svou obranu do *Čechoslováka*. Dopis byl sice otištěn, ale rovnou s dalším vyjádřením Brušáka, který zpochybňoval Ornestovu způsobilost v oboru

divadelní historie. Tím skončila další, a poslední polemika, jelikož Brušákovo vyjádření ponechal Ornest bez odpovědi.⁹⁵

V době druhé světové války koexistovala vedle těchto dvou levicově demokratických časopisů řada dalších. Mezi ty významnější patřil časopis Mladé Československo (později Nové Československo), které zpočátku redigoval Ota Ornest a který se díky jeho vedení těšil široké oblibě mezi mládeží. Dalším výrazným periodikem byl týdeník Čechoslovák. Ten byl založen v roce 1939 a vedoucím redaktorem se stal Bohuš Beneš (příbuzný prezidenta Beneše). Jednalo se o politicko-kulturní týdeník, do kterého přispívali nejen probenešovsky zaměřeni politici v exilu, ale rovněž měli možnost v časopise zveřejňovat své texty i sociální demokraté či komunisté.⁹⁶

---

⁹⁵ SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 758–778. ISBN 80-210-3134-4.

⁹⁶ Tamtéž, s. 395–401.

5 TŘETÍ REPUBLIKA

5.1 Publicistická činnost Pavla Tigrida za třetí republiky

V období třetí republiky, tedy v letech 1945–1948, kdy Pavel Tigríd pobýval ve své vlasti, se angažoval především v publicistické činnosti. Ze začátku přispíval do Lidové demokracie, poté vedl lidovecký časopis *Obzory a Vývoj*.

5.1.1 Lidová demokracie

Pavel Tigríd po návratu do osvobozeného Československa roku 1945 přispíval nejdříve do deníku *Lidová demokracie*. Z časopisu a následně z ministerstva zahraničních věcí, kde v té době pracoval, byl vyhozen, když 14. července roku 1946 vyšel v deníku komentář s názvem *Věčná otázka našich dějin*. V textu Tigríd zkritizoval tzv. politiku mostu, která byla populární v období třetí republiky. Politika mostu představovala jednání se Sovětským svazem a současně se západními velmocemi. Tento postup označil za pokrytecký, obzvláště proto, že Československo za války podepsalo spojeneckou smlouvu s východem, zato se západem k uzavření smlouvy nedošlo. Tigríd zkritizoval nejen tuto politiku, ale rovněž stále gradující se příklánění k Sovětskému svazu, což vyústilo v únorový komunistický převrat o dva roky později.⁹⁷

5.1.2 *Obzory*

První číslo časopisu *Obzory* vyšlo 25. srpna 1945. Pavel Tigríd stál za zrodem tohoto periodika společně s Ivem Ducháčkem, redakci s nimi tvořili ještě Helena Koželuhová, Jan Strakoš a Bohdan Chudoba, přičemž mezi časté dopisovatele patřil i Karel Brušák,

---

⁹⁷ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 56–57. ISBN 978-80-204-2026-8.

který se zabýval anglickou literaturou. Jednalo se o politicko-kulturní týdeník, který vznikl na základě dohody Národní fronty, že každá politická strana smí vydávat pouze dva politické týdeníky. Časopis *Obzory* vznikl za Československou stranu lidovou.⁹⁸ Nejdříve vycházel v nákladu 120 000 výtisků, v souvislosti s měnovou reformou docházelo ke snížení, přičemž nejmenší náklad dosahoval 45 000 výtisků. Obvykle týdeník vyšel v rozsahu šestnácti stran, na titulní straně byla otištěna fotografie společně s výrazným názvem časopisu.

Obzory od dob svého vzniku zveřejňovaly texty ve dvou základních rubrikách. První rubrika se nazývala *Co se děje ve světě* a zabírala se především západním tiskem. V časopise byla např. zveřejněná kritika odsunu sudetských Němců či kritika zahraniční politiky. Druhá rubrika nesla název *Kultura ve světě i u nás*, která publikovala texty týkající se kultury. Redaktoři v *Obzorech* uveřejňovali také recenze o divadle, literatuře či divadle, nebo psali ekonomické a politické komentáře, reportáže a úvahy. Oblibě se těšily také nepravidelně vydávané rubriky, jako např. fejetony Pavla Tigrida, které se nazývaly *Jak se mi líbí*. Ten také intenzivně kritizoval prostřednictvím časopisu *Obzory* pověst demokratického Československa, které zostudilo sebe sama v procesech věznění Němců, ale i Čechů ve sběrných táborech.

V prvním čísle časopisu *Obzory* redaktoři uveřejnili úvodník, který obsahoval základní informace o programu tohoto týdeníku: „[...] *rozhodli jsme se vésti svůj list pod štítem čtyř idejí, kterým zpronevěřit se znamenalo by opustit tisíciletou českou tradici etickou a národní: zasvětíme svůj list pravdě, demokracii, svobodě a víře.*“⁹⁹ Vzhledem k těmto rysům časopisu a jeho protisovětskému zaměření se o týdeník začal zajímat tehdejší komunistický ministr informací Václav Kopecký, který nebyl s činností tohoto periodika spokojený. Jeho protesty proti činnosti tohoto časopisu došly až tak daleko, že Kopecký vydal novou vyhlášku, ve které stálo, že nově mohou veškeré časopisy vycházet pouze po svolení ministerstva. Na stanovená pravidla osazenstvo redakce časopisu *Obzory* nedbalo, svou publicistickou činnost nezastavilo, a tak bylo nařízeno veškerým vycházejícím deníkům, aby otiskly oznámení o časopisu *Obzory*, že vychází nelegálně a redaktoři tohoto týdeníku mohou být trestně stíháni, jelikož se

---

⁹⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 239–240. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁹⁹ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 57. ISBN 80-7260-046-X.

svou činností obracel ostře proti vládnímu programu a Národní frontě. Dle slov Kopeckého také útočili na skutky Rudé armády a zastávali se Němců. Redaktoři Obzorů se rovněž znelíbili zveřejněným textem napsaným bratrem prezidenta Edvarda Beneše – Vojtěcha Beneše, který upozornil na problematiku udavačství ve třetí republice. V souvislosti s tímto případem se budoucnost týdeníku Obzory rozebírala na jednání předsednictva vlády, kde se v čele s ministrem spravedlnosti Jaroslavem Stránským došlo k závěru, že osazenstvo periodika přijme pokárání. Tím měla být situace vyřešena.

Časopis Obzory se ale dostal pod přísnější kontrolu Československé strany lidové. Konkrétně se celé záležitosti věnoval ministr pošt a místopředseda strany František Hála, který měl s komunisty dobré vztahy a nestránil se jejich pravicovým názorům. Z toho důvodu z redakce odešli Helena Koželuhová (existují domněnky o tom, že Koželuhová byla z redakce vyloučena kvůli názorům na Sovětský svaz) a Bohdan Chudoba (ten do Obzorů poté pouze přispíval). Obzory v souvislosti s Hálovým vedením prošly obsahovou proměnou. Třináctého října dokonce v týdeníku vyšlo prohlášení, že časopis bude veden ústředním výkonným výborem Československé strany lidové. V časopise se začaly objevovat reakce na sovětský tisk, podle čtenářů Obzory ztratily svou demokratickou tvář a bojovnost za práva nevinných lidí. V tomto období z redakce odešel Pavel Tigríd, který následně založil nový lidovecký časopis Vývoj (viz níže). Na jeho pozici byl přijat Luděk Forman. Časopis Obzory se po odchodu Pavla Tigrída opětovně potýkal s kritikou a útoky Václava Kopeckého. (Kritika byla směřována i na nově založený časopis Pavla Tigrída Vývoj.) Nejdříve byl nařčen z opětovného protisovětského odporu, v roce 1947 se po založení rubriky Hlas Německa, kde redakce seznamovala čtenáře s německou historií (neopomenuli se rovněž zmínit o válečném paktu mezi Sověty a Němci), setkala s nařčením, že jsou proněmečtí a mají nebezpečné úmysly. V tomto okamžiku se začal bránit Ivo Ducháček, který si došel pro ortel týkající se budoucnosti týdeníku až k tehdejšímu ministru zahraničí Janu Masarykovi. Z ministerstva získal vyrozumění, že neshledávají na jejich publicistické činnosti protisovětské záměry. Poměry se postupně vystupňovaly, s ohledem na rychlý postup komunistů k moci. Na konci roku 1947 se redakce Obzorů opřela do komunistů a varovala před téměř již jistým úpadkem

demokracie. Ke konci publicistické činnosti redakce tohoto týdeníku se na ně sesula kritika ze všech stran. Poslední číslo Obzorů vyšlo 21. února 1948.¹⁰⁰

5.1.3 Vývoj

Vznik druhého lidoveckého časopisu měl značně problematičtější začátek vydávání. Původně se tento týdeník měl jmenovat *Nové dílo* a měl být určen pro mládež. Na pozici šéfredaktora měl být nasazen Ctibor Mařan, který byl do té doby tajemníkem předsedy lidovců Jana Šrámka, a na pozici vedoucího redaktora chtěli dosadit Jaroslava Pecháčka. V tomto okamžiku vstoupil do jednání Václav Kopecký s tím, že vzhledem k neúčasti Československé strany lidové ve Svazu české mládeže nemůže udělit k vydávání takového periodika svolení. Proto vznikl časopis s novým názvem *Vývoj*, který při udílení svolení vynechal veškeré informace, které by vedly k domněnkám, že nově zakládající periodikum je určeno mládeži. Za vznikem časopisu stál František Hála, který sympatizoval s Pavlem Tigridem. Ten zastoupil v roli šéfredaktora Ctibora Mařana. Hálovo rozhodnutí dosadit Tigrida do čela časopisu nebylo každým pozitivně přijato, a tak bylo zřízeno vedení, do kterého patřili také Bohdan Chudoba, Josef Herl, Václav Hašek a odpovědný redaktor Bedřich Partaj. Na činnost tohoto osazenstva dohlížel F. X. Juránek.¹⁰¹

První číslo nového týdeníku vyšlo 14. září 1946. Na obálku zvolili redaktoři fotografii Jana Masaryka. Proti tomu se vzbouřil Jan Šrámek, který neměl Masaryka příliš v oblíbě a odmítl se podílet na jakémkoliv vyjadřování sympatií lidovecké strany k tehdejšímu ministru zahraničí. V souvislosti s tím musely být veškeré výtisky připravené k distribuci stornovány.¹⁰² Do distribuce se ale dostaly obě verze prvního čísla časopisu. (Ta schválená od předsedy lidovců Jana Šrámka měla obálku s jeho fotkou.)

---

¹⁰⁰ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 52–63. ISBN 80-7260-046-X.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 63–64.

¹⁰² KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 70. ISBN 978-80-86349-41-1.

Časopis se přihlásil k politice prvního československého prezidenta Masaryka, byl prozápadní a otevřeně protestoval proti nastupujícímu komunismu v Československu. Ve Vývoji vycházely zprávy, reportáže, medailony a portréty osobností, fejetony ad. (svými fejetony přispívala např. Eleanor Roosveltová). Oproti Obzorům se Vývoj tolik neangažoval v politických tématech, častěji se ale pouštěl do polemik s opozičními periodiky, především s Rudým právem a Tvorbou. V čele s Pavlem Tigridem nešetřil kritickými názory v souvislosti s odmítnutím Marshallova plánu. Z politicko-kulturního časopisu se stával časopis čistě politický, protože situace se každým dnem přiostrhovala a komunisté měli čím dál větší nadvládu v politickém světě. Pětadvacátého února roku 1948 vyšlo poslední číslo časopisu, přičemž Pavel Tigríd u tohoto vydání již nebyl přítomen.¹⁰³

---

¹⁰³ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 63–65. ISBN 80-7260-046-X.

6 POLITICKÝ EXIL V LETECH 1948–1989

Během 41 let, které Pavel Tigríd strávil v exilu, pobýval v několika zemích a živil se různými způsoby. Přímo po únorovém puči se Tigríd ocitl v německém Frankfurtu nad Mohanem, kde pomáhal společně s manželkou uprchlíkům, aby zlepšil jejich životní podmínky. Současně spolupracoval na vydávání cyklostylovaného týdeníku Svoboda, poté přispíval do časopisu Skutečnost a Doba. Od roku 1952 pracoval ve Svobodné Evropě jako programový ředitel německé pobočky československé redakce. Po sporu s Ferdinandem Peroutkou Tigríd rozhlasovou stanicí opustil a zamířil do Ameriky, kde zpočátku studoval na Kolumbijské univerzitě a pracoval jako číšník v baru a restauraci souběžně.

V roce 1954 se stal asistentem organizace PEN Center for Writers in Exile a o rok později začal pracovat ve Svobodné Evropě, ale v publikačním oddělení. Roku 1956 založil časopis Svědectví, jemuž poté zasvětil téměř celý zbytek svého života. Začal pracovat v knižním nakladatelství Walker and Company, díky kterému se později přestěhoval do Paříže, kde časopis vydával. Bydlel v nedaleké obci Héricy, ve které setrval až do sametové revoluce v roce 1989. Během těchto let pracoval především na politicko-kulturním čtvrtletníku Svědectví.¹⁰⁴

6.1 Činnost Pavla Tigrída v uprchlických táborech

Vzhledem k tomu, že z komunistického Československa utíkalo příliš mnoho osobností, bylo potřeba řešit, kam umístit čerstvé emigranty. Tímto problémem se zabýval rovněž Pavel Tigríd, jehož zásluhou se během několika let zvedla životní úroveň v uprchlických táborech, které byly po únorovém puči zřízeny po západní Evropě.

V době druhé světové války se pro válečné uprchlíky zřídila organizace IRO. Emigranti, kteří dostali průkaz IRO, žili v lepších podmínkách, jelikož jim byl

---

¹⁰⁴ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 132–138. ISBN 978-80-86349-41-1.

poskytován finanční příspěvek, který vystačil na bydlení a obživu. Tyto výhody se ale nevztahovaly na československé pouňorové uprchlíky, vzhledem k tomu, že Československo pod IRO nespádalo. Pavel Tigríd společně s Ivem Ducháčkem, Juliem Firtem, Edmundem Řehákem a Sergejem Ingrem založil Československý výbor pro pomoc politickým uprchlíkům.¹⁰⁵ Ti o svém záměru pomáhat československým uprchlíkům v tíživé situaci informovali Jana Papánka (delegáta u OSN), který založil novou organizaci s názvem Americký fond pro československé uprchlíky. Třetího května 1948 došlo v Americkém fondu ke schválení nové organizace zabývající se situací československých uprchlíků (v té době se počet emigrantů z Československa pohyboval okolo deseti až dvanácti tisíc). Pavel Tigríd se stal jedním z pověřenců v Německu (kde uprchlíci našli azyl např. v táborech Nürnberg, Wiesbaden, Regensburg či Unterjettingen bei Boblingen) a podílel se na jejich provozu. Objížděl veškeré německé tábory, kde se vyskytovali uprchlíci z jeho rodné země a informoval je o jejich aktuální situaci. Postupně se život v táborech zlepšoval, vznikly databáze se jmény obyvatel tábora, což pomohlo ke zvýšení zaměstnanosti uprchlíků.

Již 8. června 1948 se ve Spojených státech pořádala konference, kde byl schválen na nátlak Papánka vznik Mimořádného pomocného výboru pro československé uprchlíky. Tento výbor se zabýval veškerými žádostmi o pomoc československých uprchlíků. Dále Jan Papánek zažádal o udělení trvalého pobytu několika tisíců československých emigrantů právě ve Spojených státech.

Změny nastaly po zapojení se do problematiky uprchlíků samotného prezidenta USA Harryho Trumana. Ten si stěžoval, že v souvislosti s přísnými zákony není možné, aby uprchlíci našli nový domov právě ve Spojených státech. K prezidentovi se připojil rovněž George Marshall, který zažádal Kongres o zřízení nového zákona, který by umožnil přesun co největšího počtu politických uprchlíků za oceán. Vzhledem k dalším nátlakům pro zlepšení podmínek života emigrantů došlo ke zvýšení dávek potravin, což ocenil i Pavel Tigríd a jeho spolupracovník Ilja Gregor. Přesto se stále německé tábory potýkaly s tíživou finanční situací, což došlo až tak daleko, že peníze posílal sám Papánek z vlastních zdrojů.

---

¹⁰⁵ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 172. ISBN 80-7260-046-X.

Ke zhoršení situace došlo po abdikaci prezidenta Edvarda Beneše. Příliv emigrantů z Československa opět razantně stoupl, což mělo za následek opětovné zhoršení životních podmínek žití v uprchlických táborech. Zanedlouho poté (v červenci 1948) IRO uznala československé uprchlíky za politické, tudíž jim měly být poskytnuty stejné služby jako uprchlíkům za války. V souvislosti s tím se zvýšil příjem potravin, konaly se rovněž sbírky pro emigranty z komunistických zemí. Prvního září roku 1948 (tedy sedm měsíců od Tigridovy politické emigrace) Pavel Tigríd odstoupil ze své funkce. Na rozloučenou napsal mnohým spolupracovníkům dopis, kde leccos vysvětlil. Srovnal v něm situaci na začátku exilu a poté. Zveřejnil čísla, která vypovídala o emigrantech, o které bylo postaráno. Za svou více než půlroční činnost nedostal žádnou finanční odměnu. Na závěr dopisu rovněž poděkoval kolegům, a to především Papánkovi, Gregorovi a dalším.¹⁰⁶

6.2 Publicistická činnost Pavla Tigrída v německém exilu

Po únorovém puči začaly vznikat v emigraci exilové časopisy, které určitým způsobem reagovaly na situaci v komunistickém Československu. Jeden takový vznikl v uprchlickém táboře – nesl název Svoboda. Existují domněnky, že za vznikem tohoto periodika stál Pavel Tigríd. První číslo časopisu vyšlo 19. září 1948.¹⁰⁷ Později se vydávání Svobody přesunulo do Ludwigsburgu. Tento časopis informoval o životě v táborech, také se ale zabýval politickou a sportovní tematikou.¹⁰⁸

Pavel Tigríd dále přispíval do cyklostylovaného časopisu Doba, který byl vydáván od konce roku 1948. Jednalo se o politické periodikum (o politických tématech psal do časopisu nejen Tigríd, ale např. i Ferdinand Peroutka či Ivan Herben), které vycházelo pod vedením Jiřího Vlasáka. Rovněž vyšla literární příloha Doby, kde byly

---

¹⁰⁶ JEŘÁBEK, Vojtěch. *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce: Dějiny American Fund for Czechoslovak Refugees*. Brno: V. Reitterová – Stilus, 2005. s. 22–47. ISBN 80-903550-0-5.

¹⁰⁷ PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. 1. vydání. Brno: Host, 2008. s. 38. ISBN 978-80-7294-282-4.

¹⁰⁸ FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vydání. Praha: JEŽEK, 1999. s. 180. ISBN 80-85996-24-3.

zveřejněny texty např. Karla Havlíčka Borovského, Karla Čapka, Jana Nerudy či Svatopluka Čecha. Doba vycházela do roku 1951.¹⁰⁹

Od roku 1949 vycházel měsíčník *Skutečnost*, do kterého rovněž Pavel Tigríd přispíval. Jednalo se o časopis tvořený nejmladší generací československého exilu, který vycházel postupně ve švýcarské Ženevě, poté v Paříži, Londýně a Mnichově. Důležitým tématem *Skutečnosti* bylo vytvoření programu pro Československo. Rovněž v časopise ale byla také zveřejňována literární témata, která spadala pod literární rubriku (v periodiku se objevily i texty Pavla Tigrída). *Skutečnost* patřila mezi první významnější periodika československého exilu. Mnoho osobností z tohoto periodika přešlo poté do *Svobodné Evropy*, kde se živily jako redaktori. *Skutečnost* vycházela do roku 1953.¹¹⁰

6.3 Hlasatelská činnost Pavla Tigrída v německém exilu

6.3.1 Svobodná Evropa

Rozhlasová stanice *Svobodná Evropa* vznikla na základě zřízení Národního výboru pro *Svobodnou Evropu* (předsedou byl Joseph C. Grew), kde byly ustanoveny plány a cíle, jakým způsobem a pro koho bude rozhlas tohoto typu fungovat. Bylo rozhodnuto, že prostřednictvím rozhlasu budou obyvatelé okupovaných zemí nabádáni k osobní svobodě, dostane se jim objektivního zpravodajství o jejich zemi, a hlasatelům či redaktorům (redakce byla vždy složena z emigrantů dané země) bude tímto činem dána naděje na osvobození jejich rodné země. Nemalou výhodou byla rovněž možnost zaměstnat uprchlíky, kteří se v této nelehké situaci snažili najít uplatnění v cizí zemi.

---

¹⁰⁹ FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vydání. Praha: JEŽEK, 1999. s. 138–139. ISBN 80-85996-24-3.

¹¹⁰ PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. 1. vydání. Brno: Host, 2008. s. 41–71. ISBN 978-80-7294-282-4.

Existuje domněnka, že celý tento projekt s názvem Svobodná Evropa byl údajně financován tajnou policií Spojených států – CIA.¹¹¹

Československá redakce se začala formovat již na konci srpna roku 1949, kdy Rada svobodného Československa začala obesílat vhodné emigranty s žádostmi o možnou spolupráci v této rozhlasové stanici.¹¹²

Pavel Tigríd patřil rovněž mezi první oslovené, jelikož měl praxi z BBC z doby války. Nabídku dostal od politického poradce Svobodné Evropy Williama Griffitha. Bylo mu nabídnuto místo programového ředitele československé redakce, která měla sídlit v Mnichově. Tigríd nabídku přijal.¹¹³ Ředitelem československé redakce byl jmenován Ferdinand Peroutka, který byl ve Spojených státech uznávanou osobností, ať už to bylo z důvodu jeho demokratické minulosti za první republiky či vězněním v koncentračním táboře za druhé světové války. Peroutka jako ředitel celé československé redakce na vše dohlížel z New Yorku, Tigríd řídil redakci v Mnichově. Komunisté v Československu se snažili zabránit vysílání všemi možnými způsoby. Na začátku roku 1952 v československém rozhlase bylo zřízeno oddělení, které mělo za úkol rušit vysílání všech exilových rozhlasových stanic. U Uherského Hradiště byl postaven vysílač, který rušil vysílací vlny. Dále byly zřízeny systémy, které měly totožný úkol. Ty vznikly např. v Bratislavě, Brně, Poděbradech ad. Tato technika ale nikdy nepostačila k naprostému rušení vysílání exilových stanic.¹¹⁴

Československá redakce Svobodné Evropy začala vysílat jako první ze všech zřízených redakcí, konkrétně dne 14. července 1950. Veškerý program byl předtočen na newyorském ředitelství, pásy byly poté letecky doručeny do mnichovské redakce. Aby obyvatelé komunistického Československa měli možnost naladit Svobodnou Evropu, byl vysílač umístěn v Lampertheimu (poblíž hranic) na nákladní automobil, poté byl umístěn pevný vysílač ve Frankfurtu nad Mohanem.¹¹⁵ Pravidelné vysílání bylo

---

¹¹¹ *Životní kliky Pavla Tigrída*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 16. ISBN 80-85947-76-5.

¹¹² JUNEK, Marek a kolektiv. *Svobodně!: Rádio Svobodná Evropa 1951–2011*. 1. vydání. Praha: Radioservis, 2011. s. 18–23. ISBN 978-80-86212-83-8.

¹¹³ *Životní kliky Pavla Tigrída*. In *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 15. ISBN 80-85947-76-5.

¹¹⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Grada Publishing, 2011. s. 276. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹¹⁵ JUNEK, Marek a kolektiv. *Svobodně!: Rádio Svobodná Evropa 1951–2011*. 1. vydání. Praha: Radioservis, 2011. s. 23–24. ISBN 978-80-86212-83-8.

zahájeno 1. května 1951. Zprvu se vysílalo necelých 12 hodin, což se brzy změnilo, a vysílání bylo prodlouženo na 16 hodin. Největší prostor byl dán politickým tématům, postupně se ale program Svobodné Evropy zformoval a přibyly pořady zabývající se kulturou, sportem či náboženstvím.¹¹⁶ Pavel Tigríd jako programový ředitel zaslal v roce 1950 návrh programů, které bylo vhodné zařadit do vysílacího času. Mezi tyto programy patřily např.:

- Pozdravy domovu – jednalo se o pozdravy uprchlíků známým, kteří neemigrovali, vždy pod pseudonymy,
- Politický komentář – tento pořad tvořili vždy výkonní novináři, kteří prostřednictvím rozhlasu zveřejňovali své kritické názory na aktuální politickou situaci,
- Jak nás vidí – v programu pracovníci redakce poukazovali na názory obyvatel svobodných zemí, kteří se zaměřovali na československou literární tvorbu a významné osobnosti,
- Přehled zpráv – v tomto pořadu, který byl vysílán vždy v 11 hodin večer, bylo zveřejňováno objektivní zpravodajství,
- a další pořady zaměřené na hudbu, sport, ekonomii aj.¹¹⁷

Redakce Československa byla rozdělena na dvě části, a to na produkci a programovou část. Produkce dle plánu měla sídlit v Mnichově (v čele s Tigrídem), program se měl vytvářet ve Spojených státech (v čele s Peroutkou). Vzhledem k velké vzdálenosti mezi oběma centry docházelo ale k narušení tohoto prvotního plánu. Mnoho pořadů bylo předtočeno v newyorské redakci, které byly následně zasílány do mnichovské redakce k odvysílání. Mnichovským redaktorům tyto programy přišly ale často naprosto nevysílatelné, jelikož redakce ve Spojených státech byla izolována od dění v Československu, přičemž mnichovská redakce měla k dispozici tisk, který vycházel

---

¹¹⁶ PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. 1. vydání. Brno: Host, 2008. s. 45–46. ISBN 978-80-7294-282-4.

¹¹⁷ JUNEK, Marek a kolektiv. *Svobodně!: Rádio Svobodná Evropa 1951–2011*. 1. vydání. Praha: Radioservis, 2011. s. 77–83. ISBN 978-80-86212-83-8.

v komunistické vlasti. Redakce v USA dodala tedy často pořady, které nebylo vhodné vysílat. Pavel Tigríd vedl mnichovskou redakci úspěšně, kvalita vysílání stoupala, redakce se začínala bouřit proti pravidlům nařízeným od Rady svobodného Československa ve Spojených státech. Vedení v New Yorku se tyto postupy nezamlouvaly. Vše vyvrcholilo v roce 1952, kdy Tigríd vymezil deset požadavků, bez jejichž odsouhlasení odmítl dále spolupracovat se Svobodnou Evropou. Národní výbor vše posoudil a nakonec vyjádřil podporu Peroutkovi, který se silně stavěl do opozice proti Tigrídovi. Pavel Tigríd tedy ze Svobodné Evropy odešel. Předtím ale ještě stihl odvysílat svůj projev, kde shrnul činnost Rady Svobodné Evropy, který vyzněl poměrně negativně. V souvislosti s Tigrídovou hlasatelskou činností ve Svobodné Evropě komunistické Československo reagovalo tak, že v roce 1952 vydal komunista Petr Bednář o Tigrídovi beletrizovanou biografii *Cesta bez návratu*, která byla napsána v detektivním žánru a obviňovala tohoto novináře ze společenství s britskou a americkou tajnou službou, zločinnosti a z kariérismu (totéž bylo uvedeno ve druhé knize Petr Bednáře – *Poslední role pana „T“*).¹¹⁸

V návaznosti na konflikt mezi Peroutkou a Tigrídem nedošlo již nikdy mezi těmito dvěma novináři k vřelejším vztahům. Na místo programového ředitele československé redakce Peroutka dosadil místo rebelujícího Tigrída loajálního Miloslava Koháka.¹¹⁹

6.4 PEN Center for Writers in Exile

V roce 1954, tedy dva roky od svého odchodu ze Svobodné Evropy, se Pavel Tigríd stal mezinárodním asistentem pro Mezinárodní PEN klub autorů v exilu (PEN Center for Writers in Exile), který zaštiťoval Mezinárodní PEN klub.¹²⁰

---

¹¹⁸ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 174. ISBN 80-7260-046-X.

¹¹⁹ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938–1978)*. 2. vydání, v Mladé frontě 1. Praha: Mladá fronta, 2011. s. 168–172. ISBN 978-80-204-2075-6.

¹²⁰ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyky*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 133. ISBN 978-80-86349-41-1.

Instituce Mezinárodní PEN klub autorů v exilu vznikla na základě hromadných emigrací ve druhé polovině čtyřicátých let a v padesátých letech. Za vznikem stál tehdejší předseda PEN klubu Charles Morgan, který tímto činem zareagoval na aktuální situaci v Evropě. Varoval před aktivitami těch spisovatelů, kteří psali v souladu s komunistickou ideologií. Také ale vyjádřil ochotu podpořit osobnosti v exilu. V souvislosti s prohlášením vznikl Mezinárodní PEN klub autorů v exilu, konkrétně 25. června 1951. Mezi představitele českého oddělení této instituce patřil rovněž Pavel Tigríd, který po celou dobu své činnosti v této organizaci vyjadřoval silnou podporu spisovatelům, kteří byli donuceni žít v totalitních zemích. České oddělení nebylo početné, českými zástupci byli A. Vlach, V. Štědrý a D. Kubát. Pavel Tigríd pracoval jako sekretář až do roku 1980.^{121,122} V souvislosti s touto činností měl možnost cestovat po různých zasedáních PEN klubu, kde mohl propagovat a podporovat svá stanoviska související s aktuální situací v totalitním Československu. Mezi tato zasedání, kterých se Tigríd v padesátých a šedesátých letech zúčastnil, patří:

- Tokio, 1957 – zde poprvé veřejně promluvil o koncepci tzv. gradualismu (více o Tigrídově gradualismu v podkap. 6.6) – o možnosti dialogu mezi svobodným západem a zeměmi za železnou oponou,
- Frankfurt nad Mohanem, 1959 – tohoto zasedání se i v souvislosti s Tigrídovým požadavkem v roce 1957 zúčastnilo totalitní Maďarsko, což vedlo k řadě protestů mezi představiteli západních států,
- Rio de Janeiro, 1960 – kongresu se opět účastnilo Maďarsko, ale s tím, že veškeré návrhy této totalitní země nebyly přijaty. Dále se na zasedání rozhodlo o příležitostné finanční podpoře spisovatelů v exilu, kteří poté měli možnost překládat československé tituly do západních jazyků, což vedlo k podpoře a šíření povědomí o tvorbě v Československu,
- Budapešť, 1964 – v Budapešti poprvé došlo ke konání zasedání PEN klubu v totalitním státě. Kongres nebyl limitován žádnými podmínkami, možnost účastnit se měl tedy i Pavel Tigríd. Ten se zúčastnil, aby rozvinul dialog mezi

---

¹²¹ PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. 1. vydání. Brno: Host, 2008. s. 181–182. ISBN 978-80-7294-282-4.

¹²² KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 133. ISBN 978-80-86349-41-1.

exilem a maďarským státem, dále se zasazoval o propuštění politických vězňů této země v důsledku maďarské revoluce, která byla potlačena v roce 1956. Tigridova účast nebyla příliš doceněna v exilových kruzích, jelikož takové chování údajně hraničilo až s mírným kolaborantstvím.¹²³

V melbournském Hlasu domova vyšlo zamyšlení Václava Michly, který doslova napsal: „*Kde je hranice, která odlišuje gradualismus od kapitulantství a kolaborace s nepřítelem, [...]*.“¹²⁴

Pavel Tigrid se v reakci na to bránil ve svém časopise Svědectví, kde se ohradil a vzkázal, že jeho návštěva v Maďarsku byla neveřejného charakteru a že mu šlo pouze o dialog, který propaguje již od začátku svého působení v PEN klubu.¹²⁵

6.5 Publicistická činnost Pavla Tigrida ve Spojených státech

6.5.1 Vznik a počátky časopisu Svědectví

První číslo časopisu Svědectví vyšlo symbolicky na výročí vzniku československého státu 28. října 1956 v New Yorku. Časopis založil Pavel Tigrid, který zastával funkci hlavního redaktora. S kolegy vytvořil redakční radu, do které patřil např. Radomír Luža, se kterým Tigrid vedl ve Spojených státech časté rozhovory o politice. Dalšími kolegy byli Vilém Brzorád, Mojmír Povolný, Jiří Kárnet, Jiří Horák, Emil Kovtun, Josef Jonáš a Jan M. Kolár. Vzhledem k jasně definovanému zaměření časopisu – periodikum pro domov, pro možný dialog s reformními komunisty – se postu v redakční radě zřekl Emil Ransdorf, jelikož se obával, aby nebyl nařčen z kolaborantství. Ze stejného důvodu z redakční rady poté vystoupili Jan M. Kolár a Jiří Horák (Horák se po čase vrátil).¹²⁶ Do redakční rady vstoupili také katolický spisovatel Jan Čep a básník Jiří Kovtun.

---

¹²³ PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. 1. vydání. Brno: Host, 2008. s. 298–302. ISBN 978-80-7294-282-4.

¹²⁴ Tamtéž, s. 301.

¹²⁵ Tamtéž, s. 303

¹²⁶ Tamtéž, s. 56–57.

Vzhledem k tomu, že čtvrtletník Svědectví se čím dál tím více stával časopisem jednoho muže – Pavla Tigrida, redakční rada nebyla tak významná.¹²⁷ Na názvu časopisu se domluvili společně, přičemž měl vypovídat o cíli časopisu. Tvůrci periodika chtěli podávat svědectví o aktuální situaci v komunistickém Československu. V prvním čísle byly v úvodníku vymezeny základní principy a stanoviska časopisu. Redakce vyzvala občany ke spolupráci, která vedla ke svobodě Čechoslováků.¹²⁸

První číslo vyšlo v nákladu 1 000 kusů, z toho se 150 výtisků dostalo za československé hranice. Redaktoři v prvním čísle zveřejnili texty na 56 stranách. Jednalo se o nejujtější vydání časopisu. Již od počátku vydávání řešilo Svědectví financování. Zprvu časopis podpořil Jan Papánek, a to tisícem dolarů.¹²⁹ Ve Spojených státech vyšlo od roku 1956 do roku 1960, kdy se Tigríd s rodinou přesunul do hlavního města Francie, 12 čísel čtvrtletníku (z toho číslo 12 a 13 bylo vydáno jako dvojčíslo).

6.6 Gradualismus

Pavel Tigríd o koncepci tzv. gradualismu začal přemýšlet po neúspěšné revoluci v Maďarsku roku 1956. Tuto teorii rozepsal ve své publikaci *Marx na Hradčanech*. Konkrétně v knize popisuje, že gradualismus je „*v podstatě pragmatický politický postup, vycházející z poznání, že v dnešním světě mocenské zájmy zhusta převažují nad ideologickými, ba i mravními hledisky.*“¹³⁰ V souvislosti s potlačenou revolucí v Maďarsku Tigríd poukazyval na naprostou nečinnost západu, jakožto ochránce před komunistickými fanatiky. Bylo tedy dle názoru Tigrida potřebné, aby došlo k tzv. dialogu mezi komunisty a emigranty. Komunisté, kteří byli ochotní komunikovat se západem, by sami měli dojít k názoru, že demokracie byla vhodnějším systémem než komunismus. V souvislosti s Tigrídovou ochotou mluvit s komunistickými představiteli byl v exilu často považován za kolaboranta, a to především v šedesátých

---

¹²⁷ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 134. ISBN 978-80-86349-41-1.

¹²⁸ SVĚDECTVÍ. *Výzva. Svědectví, roč. 1, č. 1*. [online]. © 1956 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://www.scriptum.cz/svedectvi/index.html>

¹²⁹ LEDERER, Jiří. *Svědectví Pavla Tigrida*. 1. vydání. Mnichov: OPUS BONUM, 1982. s. 12–13, 82.

¹³⁰ TIGRID, Pavel. *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 81. ISBN 80-85947-76-5.

letech. Tigríd se v knize Marx na Hradčanech proti těmto ofenzivním obviněním bránil. Tvrdil, že gradualistická koncepce nijak nesouvisí s kolaborantstvím, že se gradualismus neztotožňuje se stalinskou politikou a s odebráním osobní svobody. V knize rovněž ty, kteří odmítali jakýkoliv dialog, označil za ty „neúprosné“, kteří vidí všechno černobíle.¹³¹

Gradualistická koncepce vznikla s ohledem na situaci v Evropě na více místech zároveň. Podobnou teorii jako Tigríd hlásal polský novinář Juliusz Mieroszewský, který vedl exilový časopis Kultura. Mieroszewský propagoval myšlenku, že inteligentní komunisté postupně dojdou k závěru, že demokratický systém je lepší, a pozvolna k němu přejdou.

Komunisté v Československu si zprvu nebyli jistí, oč Tigríd žádá a na jakou stranu se více přiklání. Později, když již vydával čtvrtletník Svědectví, byl komunisty atakován, že se pokouší o rozvrat jejich strany. Odmítali jakoukoliv realizaci gradualistické koncepce, což Tigríd nedobře snášel. Stále po komunistech žádal, aby s ním byli ochotni komunikovat a probírat výhody demokracie oproti komunismu. Postupně se pokusil kontaktovat několik komunistů. Na kongresu ve Frankfurtu nad Mohanem konverzoval s Alenou Bernáškovou, která ale díky svému zapřisáhlému stalinismu odmítla jakýkoliv dialog na Tigrídovo požadované téma. V roce 1961 a 1962 se setkal např. s Josefem Nesvadbou, Jiřím Muchou či Jiřím Hájkem. S posledně zmíněným novinářem došlo k jistému dialogu, který ale nepřinesl zásadní pozitivní výsledky. Hájek se po návratu do Československa o Tigrídovi rozepsal v tzv. Zprávě o styku s cizince, ve které Tigrída odsoudil za jeho emigraci v roce 1948 a žádnými koncepcemi se ovlivnit nenechal. Tigríd se rovněž pokoušel o dialog s Josefem Škvoreckým, který ale nebyl členem KSČ. Škvorecký na sebe upozornil dílem Zbabělci, které vzbudilo v Československu poměrně velký pozitivní ohlas. Z jakéhokoliv potenciálního dialogu ovšem sešlo, jelikož Škvorecký se po vydání tohoto díla stáhl do ústraní. Další, s kým chtěl Tigríd diskutovat, byl spisovatel a scenárista Jan Procházka a slovenský spisovatel a publicista Vladislav Mňačko. Na tyto dva umělce Tigríd spoléhal. Procházka se přeorientoval na konci šedesátých let, jeho filmy poté byly považovány za trezorové. Mňačko ve svém díle Jak chutná moc

---

¹³¹ TIGRID, Pavel. *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 81–82. ISBN 80-85947-76-5.

odsoudil komunismus, následkem čehož byla jeho díla odsouzena a Mňačko emigroval. K žádné spolupráci ale mezi Tigridem a těmito reformními komunisty nedošlo. Mňačko a Procházka se neztotožňovali s demokracií. Pouze se neshodovali s podobou komunismu nastolenou v jejich rodných zemích.¹³²

6.7 Publicistická činnost Pavla Tigrida ve Francii

6.7.1 Svědectví

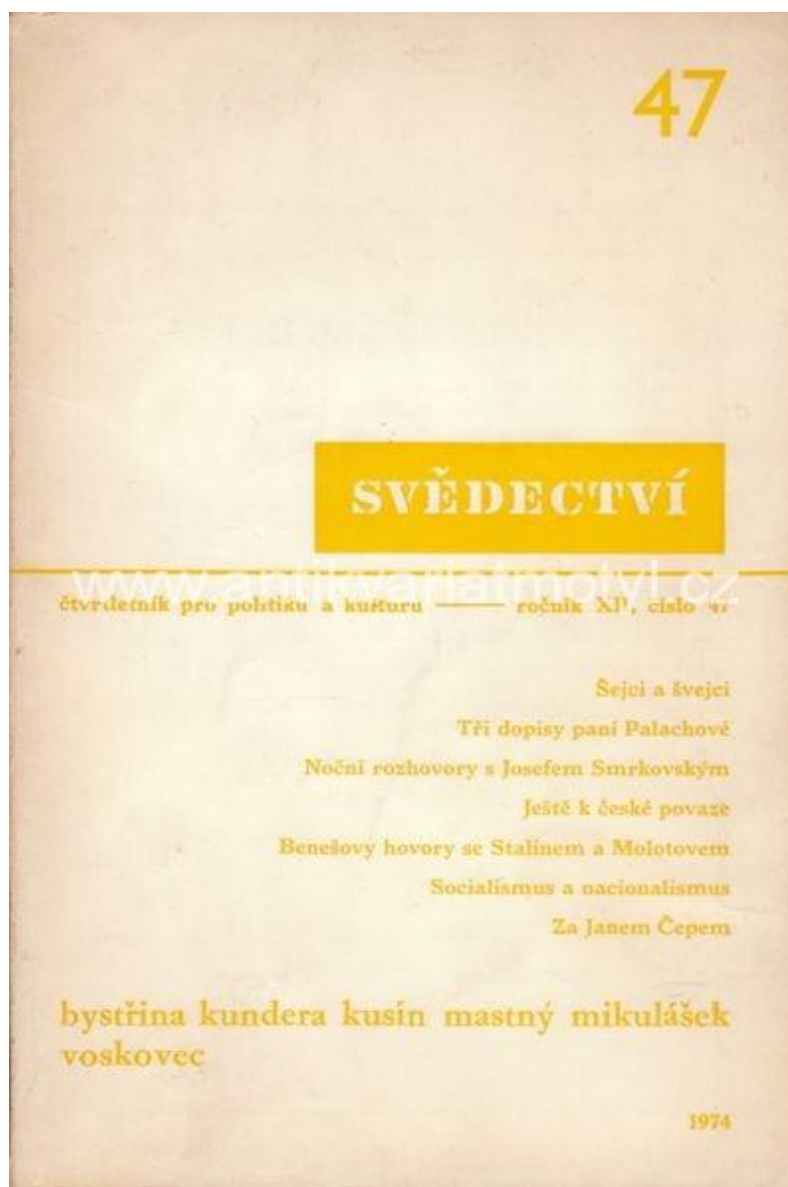
Svědectví vycházelo od roku 1956 do roku 1992. Jednalo se o politicko-kulturní periodikum, jehož podnázev zněl Čtvrtletník pro politiku a kulturu. Časopis vycházel čtvrtletně, ale nepravidelně. Vznikl v New Yorku, poté se sídlo redakce přesunulo do Paříže, po roce 1989 do Prahy. Roku 1990 vydal Tigrid dvojčíslo časopisu, které obsahovalo nejzajímavější a nejpovedenější texty uveřejněné ve Svědectví během své existence (např. básně Jaroslava Seiferta, vlastní pojednání na téma Pražského jara či text s názvem Teze o vysídlení československých Němců od Mlynárika). Tigrid se po pozitivním ohlasu na dvojčíslo Svědectví rozhodl ve vydávání časopisu pokračovat, který se měl nadále zabývat aktuálními tématy z celé Evropy. Vzhledem k tomu, že Tigrid v té době asistoval prezidentu Havlovi na Hradě, neměl na vydávání časopisu tolik času, kolik by bylo potřeba. I z toho důvodu v roce 1992 vydávání ukončil. Poslední číslo vydal společně s kolegy Jacquesem Rupnikem a Jiřím Kovtunem, v úvodníku zveřejnil své pocity z rozpadajícího se československého státu.¹³³

---

¹³² KOSATÍK, Pavel. *Tigrid, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 152–195. ISBN 978-80-204-2026-8.

¹³³ Tamtéž, s. 302–304.

Obrázek 2: Vzhled časopisu Svědectví

Zdroj: Svědectví, online, cit. 2013-12-30¹³⁴

Obsahová charakteristika

Jak již bylo zmíněno, Svědectví seznamovalo své čtenáře především s aktualitami z politiky a kultury. Texty týkající se politické tematiky představovaly různé komentáře, kritiky, eseje, reportáže či úvahy. Obsah Svědectví, uveřejňovaný vždy na předních

¹³⁴ SVĚDECTVÍ. [online]. © [cit. 2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.scriptum.cz/svedectvi/index.html>

stránkách časopisu, měl totožné členění. Politická témata spadala pod kategorii články, tvorba československých spisovatelů a básníků byla zveřejňována v literatuře a umění. Rovněž mohli čtenáři v časopise nalézt recenze a literární kritiky na díla spisovatelů z Československa, a to v kategorii knihy. Veškeré reakce a ohlasy čtenářů zveřejňovala redakce Svědectví v sekci tribuna Svědectví.¹³⁵

Vzhledem k tomu, že Svědectví bylo určeno pro čtenáře, kteří žili v totalitním Československu, se časopis zaměřoval především na politickou situaci ve vlasti, případně na mezinárodní vztahy. Československému exilu se Svědectví věnovalo jen zřídka.¹³⁶ Toto periodikum si během své šestatřicetileté existence prošlo zásadním vývojem. Od počátku vydávání do Pražského jara, kdy bylo vydávání načas přerušeno, se Svědectví drželo své teorie gradualismu a obracelo se na reformní komunisty, se kterými by bylo možné vést dialog. Od doby sovětské okupace do roku 1977 se Svědectví opět formovalo a hledalo novou podobu. Poté časopis obrátil pozornost na Chartu 77, kterou propagoval a podporoval.

V časopise Svědectví bylo rovněž otištěno Tigridovo stěžejní dílo z šedesátých let Marx na Hradčanech. V tomto díle Tigrid obrátil pozornost na exil a vztah mezi těmi, kteří mají zájem o dialog s komunistickými zeměmi (gradualisty) a těmi, kteří odmítají jakoukoliv spolupráci (neúprosní).¹³⁷ Po celou dobu vydávání Svědectví se redakce zaměřovala na československé čtenáře, které oslovovala texty týkající se možné politické svobody. Svědectví bylo jejich podporou, zprostředkovávalo jim kontakt se západním světem.

Finanční podpora časopisu a pašování Svědectví do Československa

Pavel Tigrid se nikdy k penězům, které kryly náklady na Svědectví, příliš nevyjadřoval. Zmínil se o podpoře od Jana Papánka v začátcích vydávání časopisu. Ostatní finanční zdroje byly považovány za tajemství, které nebylo potřeba zveřejňovat.

---

¹³⁵ Svědectví. In: *Svědectví* [online]. © [cit. 2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.scriptum.cz/svedectvi/index.html>

¹³⁶ FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vydání. Praha: JEŽEK, 1999. s. 73–74. ISBN 80-85996-24-3.

¹³⁷ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. s. 175–176. ISBN 80-7260-046-X.

Počátky Svědectví podpořila tiskárna slovenského Sokola, která po celou dobu vydávání časopisu ve Spojených státech tiskla Svědectví za nejnižší cenu. Finanční podporu našel Pavel Tigríd rovněž u českého obchodníka Tomáše Bati, který časopis podporoval nejen finančními příspěvky, ale též časopisu daroval tiskařské stroje. Podpory se Pavel Tigríd dočkal také od své nevlastní sestry či podnikatele Jana Nehery. Nemalou podporou byl pro časopis Svědectví Výbor pro svobodnou Evropu, který získával finance od státu. Viceprezidentem tohoto výboru byl Sam Walker, Tigrídův zaměstnavatel v New Yorku a později v Paříži. Tento výbor nejen že podporoval vydávání Svědectví, ale rovněž zařizoval distribuci časopisu do Československa, a to prostřednictvím George Caputineana Mindena, který měl na starosti distribuci exilových děl do komunistických zemí až do roku 1991. Úlohu distributora rovněž plnil Zdeněk Mastník, který sídlil v Londýně. Ten se také doznal k tomu, že po celou dobu podporoval Svědectví finančními částkami. Časopis Svědectví byl tedy financován z různých zdrojů. Za nejvýznamnější podporou stál samotný Výbor pro svobodnou Evropu.¹³⁸

Časopis Svědectví byl určen pro obyvatele komunistického Československa, a proto čtvrtletník pašovali za hranice Tigrídovi spolupracovníci. Nejčastěji bylo Svědectví posíláno poštou. Ta byla důsledně kontrolována, mnoho výtisků časopisu doručeno nebylo. Tigríd také spolupracoval s diplomaty ze západu, kteří byli schopni převézt určitý počet Svědectví do Československa, kde časopis rovněž rozeslali poštou, která ale nebyla již tak monitorována jako zásilky ze zahraničí. Pavel Tigríd měl rovněž své distributory, mezi které patřil např. Josef Jonáš z redakční rady Svědectví. Ten pobýval ve Vídni, kde ho později nahradil Ivan Medek. Ve Vídni rovněž pro časopis pracoval Ivo Šafář, který byl ale komunistickým špiónem. Proto často docházelo k prozrazení distributorských cest Svědectví. Mezi další způsoby, kterými bylo možné seznámit Čechoslováky se Svědectvím, bylo nahrávání částí Svědectví na gramofonové desky, později magnetofonové kazety.¹³⁹

---

¹³⁸ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 168–174. ISBN 978-80-204-2026-8.

¹³⁹ Tamtéž, s. 267–270.

Příspěvatelé

Jmen, které se objevily v Tigridově časopise Svědectví, bylo nespočetně. Mnozí z nich přispívali, někteří měli v periodiku uveřejněná svá díla. Politickým a historickým tématům se věnovali např.: Ivo Ducháček, Ladislav Jehlička, Julius Firt, Vilém Prečan, Zdeněk Mlynář, Dagmar Vaněčková atd. O kulturních tématech, a to především o těch literárních, psali Egon Bondy, Milan Jungmann, Ivan Diviš, Jan Čep, Jiří Gruša, Václav Havel, Jan Pelc či Ivan Martin Jirous.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰ FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vydání. Praha: JEŽEK, 1999. s. 73–74. ISBN 80-85996-24-3.

7 NÁVRAT DO VLASTI

Pavel Tigrid se vrátil 27. prosince 1989 na inauguraci nového prezidenta Václava Havla. Od roku 1991 do roku 1993 pracoval jako Havlův poradce. Zároveň vydával časopis Svědectví, který zakončil číslem 93. Současně psal do novin (Mladá fronta Dnes, Lidové noviny) politické komentáře, ze kterých poté vznikly dvě knihy: Jak to šlo a Glosy o české politice.

Od roku 1994 do roku 1996 zastával funkci ministra kultury v Klausově vládě. V roce 1996 kandidoval do Senátu, jeho pokus byl ale neúspěšný. V roce 1997 pracoval opět přímo pro prezidenta, a to jako poradce pro česko-německé vztahy.¹⁴¹

7.1 Pavel Tigrid poradcem prezidenta Václava Havla

Pavel Tigrid pracoval jako poradce prezidenta od února 1991 do června 1992 (Tigrid nikdy nebyl členem žádné politické strany, byl pouze sympatizantem, konkrétně sympatizoval s KDÚ-ČSL).

Tigrid považoval vstup do vlády za vrchol své kariéry. V průběhu svého života usiloval o svobodné Československo. Když k tomu konečně došlo, mohl se podílet na vytváření zcela nového státu. Chtěl navázat na prvního prezidenta Československa – T. G. Masaryka.

Během doby, kdy Tigrid působil jako poradce, došlo ke dvěma zásadním změnám – bylo rozhodnuto o rozdělení Československa a nezakázání komunistické strany. U obou nařízení byl Tigrid přítomen, dokonce je podpořil. V prvním případě byl zcela zaskočen. Během 41letého publikování Svědectví se on sám nikdy nezaměřil na československou otázku. Když se po revoluci stalo toto téma aktuální, Tigrid se k problému postavil takto: jestliže Slováci požadovali větší pravomoci ve společném

---

¹⁴¹ KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. s. 138–139. ISBN 978-80-86349-41-1.

státu, ať si zřídí samostatné instituce, ale Čechy zůstanou federální. Tigríd se nemohl smířit s blížícím se rozdělením, což souviselo s jeho pokračující masarykovskou politikou. Mezi hlavní české představitele, kteří řešili československou otázku, patřili Václav Havel a především Václav Klaus. Tigríd, jakožto podporující tyto dvě osobnosti, zanechal zcela rozhodnutí na nich a rozhodl se je plně podporovat. Věřil, že tyto postupy jsou demokraticky správné.

Jak bylo výše zmíněno, Tigríd byl ve vládě rovněž v okamžiku, kdy bylo rozhodnuto o nezrušení komunistické strany v již demokratickém Československu. On, stejně jako Havel, sympatizoval s výrokem: nejsme jako oni. Není nutné komunistickou stranu zakazovat, jelikož demokratický systém sám tuto totalitní ideologii postupně a nenásilně eliminuje. Očekával, že všichni občané sami pochopí, že komunismus je špatný a volit stranu s komunistickým přesvědčením nebudou. Jestliže by byla strana zakázána, později by došlo k vytvoření protiprávní komunity, která by zakázanou stranu propagovala, a tím by docházelo k dalším problémům. Tím, že nedojde k zakázání komunistické strany, se tedy předejde problémům. Havel a Tigríd měli společný liberální pohled na politiku, což se v problematice komunistické strany po roce 1989 zřetelně projevilo. (Tigríd později tohoto rozhodnutí litoval, k čemuž se veřejně přiznal.)¹⁴²

7.2 Pavel Tigríd ministrem kultury v letech 1994–1996

Ve vládě Václava Klause působil Pavel Tigríd jako ministr kultury dva roky. Nabídku stát se ministrem kultury dostal od předsedy KDÚ-ČSL Josefa Luxe (ten to považoval za taktický čin, očekával, že strana díky zvolení takového ministra získá větší oblibu). Luxe udivila Tigrídova okamžitá kladná reakce. Také ho ale překvapil sentencí, že ministerstvo, které podporuje kulturu, nemusí existovat.

Pavel Tigríd podporoval ekonomickou reformu Václava Klause. V souvislosti s ní odmítal finančně kulturu podporovat. Prý si na sebe toto odvětví dokáže vydělat

---

¹⁴² KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 297–301. ISBN 978-80-204-2026-8.

samo, protože každý obyvatel země má sám rozhodnout, jakým způsobem chce podpořit kulturní sektor. Tvrdil, že „*role ministerstva se bude cílevědomě zmenšovat, subvence budou ve stále menší míře proudit ze státních zdrojů a cílem je, aby se starost o kulturu přenesla do samosprávy veřejnoprávní či občanské, na sponzory, mecenáře, donátory.*“¹⁴³

Tigríd také působil ve funkci ministra kultury v době, kdy došlo k zániku Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech, jelikož mu odebral subvenci. Dále odmítl podporovat nakladatelské domy (např. Čs. spisovatel), které dle slov Tigrída nemůžou obstát v moderním světě (jednalo se o firmy, které vznikly v minulém režimu).

Pavel Tigríd ve funkci ministra kultury obnovil Státní cenu za literaturu. Na konci svého úřadování na ministerstvu kultury nechal sepsat filozofickou fakultou tzv. Bílou knihu. Tento dokument se jmenoval Vztah státu ke kultuře – Kulturní politika evropských zemí (v roce 1999 byla přepracována a přejmenována na Strategie účinnější státní podpory kultury) a pojednával především o mezinárodních kulturách.

---

¹⁴³ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. s. 310. ISBN 978-80-204-2026-8.

8 TIGRID A LITERATURA

8.1 Knižní činnost Pavla Tigrida

Pavel Tigríd psal knihy o politických tématech, věnoval se aktuálním situacím ve světě (především v Československu). Jeho publikace vycházely v českém, anglickém a francouzském jazyce (např. *Le Printemps de Prague*, *Améra revolution*).

V roce 1960 vydal Tigríd v New Yorku knihu *Marx na Hradčanech*, která pojednávala o komunismu v Československu, gradualistické koncepci a maďarské revoluci. Roku 1968 vyšla v Paříži publikace *Politická emigrace v atomovém věku*, kde Tigríd ve čtyřech částech rozebral maďarskou revoluci, poúnorovou emigraci, Pražské jaro a perspektivu politické emigrace (porovnával poúnorové a posrpnové emigranty). Kniha *Dnešek je váš, zítřek je náš* (podtitul *Dělnické revolty v komunistických zemích*) poprvé vyšla v roce 1982 v Kolíně nad Rýnem. Obsahovala Tigrídovy texty týkající se polského hnutí *Solidarita* v souvislosti s protesty dělnické třídy proti komunistickému režimu. Nakladatelství 68 Publishers vydalo roku 1988 Tigrídův román *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*, ve kterém autor retrospektivně popsal československé dějiny 20. století. V 90. letech, kdy Tigríd zastával funkci poradce prezidenta a od roku 1994 ministra kultury, komentoval aktuální politickou situaci v Českém rozhlase a psal politické komentáře do dvou periodik – *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny*. Tyto komentáře vyšly ve dvou publikacích – *Jak to šlo* (1993) a *Glosy o české politice 1996–1999* (2000). Texty se týkaly např. abdikace Václava Havla na funkci prezidenta, rozpadu československého státu, komunistické strany v 90. letech či Benešových dekretů.¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ KOSATÍK, Pavel. *Tigríd, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 978-80-204-2026-8.

8.2 Napsáno o Tigridovi

Během komunistického režimu byly o Pavlu Tigridovi napsány v Československu dvě publikace, které napsal komunista Petr Bednář. Jednalo se o knihy *Cesta bez návratu* a *Poslední role pana „T“*. V knihách byl Tigrid popsán jako špion z FBI, který rozhodl rovněž o několika vraždách komunistů. Roku 1982 vyšel sborník, který vznikl na základě setkání 25. výročí časopisu *Svědectví* ve Frankenu. Hlavním editorem byl Jiří Lederer, texty přispěli např. Jiří Kovtun, Ivo Ducháček, Karel Skalický či Josef Škvorecký a zabývali se činností Pavla Tigrida a časopisem *Svědectví*. Roku 2000 knižně vyšel rozhovor mezi Petrem Kotykem a Pavlem Tigridem, ve kterém novinář vypráví o svém životě. V roce 2013, na výročí Tigridovy smrti, vyšla monografie o Pavlu Tigridovi od Pavla Kosatíka, ve které autor chronologicky popsal novinářův pracovní a soukromý život.¹⁴⁵

---

¹⁴⁵ KOSATÍK, Pavel. *Tigrid, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 978-80-204-2026-8.

PRAKTICKÁ ČÁST

9 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Cílem praktické části bylo zjistit znalosti dnešních žurnalistů a studentů mediální komunikace o Pavlu Tigridovi prostřednictvím dotazníku, na který respondenti odpovídali na internetu. Dotazovaných bylo 50, z toho 35 studentů a 15 novinářů. Studenti odpovídali na 14 otázek, žurnalisté na 16 (dvě se týkaly jejich profese). Otázky 1–5 sloužily k tzv. kvótnímu rozřazení, zbylé dotazy, tedy otázky 6–16 byly o životě Pavla Tigrida. Jednalo se především o jeho celoživotní činnost – žurnalistiku (publicistická, rozhlasová), dále v dotazníku byly otázky týkající se jeho porevoluční činnosti. Na dotazník odpovědělo 85 % oslovených, od vyplňování odstoupilo tedy 15 % respondentů. Průměrná doba vyplňování byla 2 minuty a 45 vteřin.

V úvodu byla uvedena hypotéza související s dotazníkovým šetřením: Pavel Tigrid je osoba nedocenená, dnešní novináři a studenti sociální a mediální komunikace na Univerzitě Jana Amose Komenského Praha o jeho osobě nemají příliš informací. Tato hypotéza vznikla z toho důvodu, že v dnešní době pracuje v médiích mnoho pracovníků, kteří nemají odpovídající vzdělání, s čímž rovněž souvisí povědomí o historii mediální komunikace. Rovněž bylo prostřednictvím dotazníku zjišťováno, zdali mají odpovídající znalosti studenti.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 34 žen a 16 mužů. 42 % respondentů bylo ve věku od 18 do 25 let, 34 % bylo věkové kategorie od 26 do 35 let a 24 % odpovídajících bylo od 36 do 45 let. 8 % respondentů pocházelo z vesnice, 18 % z maloměsta a převážná většina, tedy 74 %, bydlela ve velkoměstě.

Jak již bylo výše zmíněno, žurnalisté odpovídali na dvě otázky, které se týkaly jejich profese. 66,6 % respondentů pracuje v soukromém sektoru a 33,3 % ve veřejnoprávním. Otázka č. 5 byla otevřená a respondenti v ní odpovídali na zaměření sekce v médiích, ve které pracují. Šest dotazovaných uvedlo literární zaměření, dva

zábavu, po jednom pracovali respondenti např. v myslivosti, financích, historii, zpravodajství, hudební publicistice a obchodě.

100% úspěšnost měli respondenti pouze u první otázky týkající se života Pavla Tigrida. Všichni odpověděli, že Tigrid byl novinář. Druhá otázka se dotazovala na rodné příjmení Tigrida. 54 % odpovědělo správně, tedy Schönfeld, 26 % označilo za správnou odpověď Schwarz a 20 % Langstein. Více než polovina tedy původní jméno Pavla Tigrida znala.

Na otázku, jak zareagoval Tigrid na okupaci Československa v roce 1939, odpovědělo správně 84 % dotazovaných. 10 % se domnívalo, že Tigrid neemigroval a v protektorátu se účastnil odboje, zbylých 6 % označilo za správnou odpověď, že Tigrid byl za války v koncentračním táboře. Další otázka se týkala Tigridovy hlasatelské činnosti za druhé světové války. Zatímco novináři odpověděli téměř všichni (71 %) správně, že Tigrid působil v BBC, tak 46 % studentů se domnívalo, že Tigrid pracoval v Hlasu Ameriky. Správně odpovědělo 31 %. Že čerstvý emigrant pracoval v Rozhlase Čechy-Morava, si domnívalo 23 % studentů a 8 % novinářů.

Na dotaz, jaký časopis vedl Pavel Tigrid v období třetí republiky (Vývoj), odpovědělo správně 42 % respondentů, 40 % dotazovaných označilo za správnou odpověď časopis Lidová demokracie a zbylých 18 % Kvart. Převážná většina, konkrétně 80 %, správně odpovědělo, že se Tigrid v roce 1951 stal programovým ředitelem ve Svobodné Evropě. Zbylých 20 % označilo za správnou odpověď Československý rozhlas. Že Tigrid pracoval ve Vatikánském rozhlasu, se nedomníval nikdo.

Pavel Tigrid v roce 1956 založil ve Spojených státech časopis Svědectví. Tuto skutečnost vědělo 62 % respondentů. 22 % se domnívalo, že Tigrid vytvořil časopis Listy a 16 % označilo za správnou odpověď Přítomnost. 76 % dotazovaných znalo sídlo redakce (Paříž). 24 % umístilo redakci do Mnichova. Dotaz, který se týkal zaměření periodika, zodpověděla převážná většina chybně – 58 % dotazovaných si myslelo, že časopis Svědectví byl zaměřen na exilové vztahy a aktuality a 6 % se domnívalo, že se orientoval pouze na politiku. Správně odpovědělo 36 % (časopis se zabýval politikou a kulturou z domova). 56 % respondentů zodpovědělo správně,

že Pavel Tigríd působil v 90. letech jako ministr kultury. 32 % označilo Tigrída za ministra zahraničních věcí a zbylých 12 % se domnívalo, že Tigríd byl ministrem pro místní rozvoj. Exilový novinář zemřel ve Francii roku 2003, což vědělo 48 %.

Celková úspěšnost respondentů byla 60%. Správně na celý dotazník odpovědělo osm lidí, z toho čtyři studenti a čtyři novináři. Nejčastěji se dotazovaní mýlili v souvislosti se zaměřením periodika Svědectví (64 % špatných odpovědí), kdy uváděli, že časopis byl zaměřený především na exilové vztahy a aktuality. Přitom Svědectví mělo podtitul Čtvrtletník pro politiku a kulturu. Vzhledem k tomu, že byl věnován československým čtenářům, se témata týkala nejčastěji politických a kulturních událostí v komunistickém Československu. Dále se respondenti mýlili v hlasatelské činnosti Tigrída v období druhé světové války (BBC) a publicistické činnosti za třetí republiky (Vývoj). 52 % dotazovaných rovněž uvedlo špatnou odpověď týkající se místa a roku Tigrídova úmrtí. Až 38 % respondentů odpovědělo chybně na otázku o časopise Svědectví a 44 % neoznačilo Tigrída za ministra kultury. Dotazník na internetu měl tuto formu:

Tabulka 1: Dotazník

Číslo dotazu	Znění dotazu	Možnosti odpovědí
1.	Pohlaví:	<ul style="list-style-type: none"> • muž • žena
2.	Věk:	<ul style="list-style-type: none"> • 18–25 • 26–35 • 36–45 • 46–55 • 56–65 • více
3.	Bydliště:	<ul style="list-style-type: none"> • vesnice • maloměsto • velkoměsto
4.	Podnik, ve kterém pracujete:	<ul style="list-style-type: none"> • veřejnoprávní • soukromý
5.	Zaměření sekce v médiích, ve které pracujete:	<i>otevřená otázka</i>
6.	Pavel Tigríd byl:	<ul style="list-style-type: none"> • lékař

		<ul style="list-style-type: none"> • herec • novinář
7.	Rodné příjmení Pavla Tigrida:	<ul style="list-style-type: none"> • Schönfeld • Schwarz • Langstein
8.	Jak reagoval Pavel Tigrid na nacistickou okupaci v roce 1939?	<ul style="list-style-type: none"> • Zůstal v protektorátu a účastnil se odboje. • Válku strávil v koncentračních táborech. • Emigroval.
9.	Své zkušenosti s hlasatelskou činností v rozhlase získal za druhé světové války v:	<ul style="list-style-type: none"> • Rozhlase Čechy-Morava • Hlasu Ameriky • BBC
10.	Během třetí republiky vedl časopis:	<ul style="list-style-type: none"> • Vývoj • Kvart • Lidová demokracie
11.	V roce 1951 se Pavel Tigrid stal programovým ředitelem v:	<ul style="list-style-type: none"> • Svobodné Evropě • Československém rozhlase • Vatikánském rozhlase
12.	Pavel Tigrid v roce 1956 založil časopis, který nesl název:	<ul style="list-style-type: none"> • Přítomnost • Listy • Svědectví
13.	Redakce časopisu sídlila v:	<ul style="list-style-type: none"> • Paříži • Říme • Mnichově
14.	Tigridův časopis byl zaměřen především na:	<ul style="list-style-type: none"> • exilové vztahy a aktuality • politiku a kulturu, a to především z domova • pouze na politiku
15.	V roce 1994 přijal Tigrid nabídku stát se ministrem, konkrétně ministerstva:	<ul style="list-style-type: none"> • kultury • zahraničních věcí • pro místní rozvoj
16.	Pavel Tigrid zemřel:	<ul style="list-style-type: none"> • v roce 2001 v Praze • v roce 2001 ve Francii • v roce 2003 v Praze • v roce 2003 ve Francii

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala životem Pavla Tigrida. Tento novinář, který založil a vedl časopis Svědectví, patřil k významným žurnalistům 20. století. Lze konstatovat, že Tigridův život byl velmi rozmanitý. Zanechal po sobě kulturní odkaz v podobě časopisu Svědectví, divadelních her, rozhlasového vysílání a knih o československé politice a historii.

V první kapitole jsem se zaměřila na životopis Pavla Tigrida, kde jsem kompletně popsala jeho život. V období první republiky se Tigrid poprvé seznámil s novinářskou činností, což ho nasměrovalo v profesním životě, a s divadlem, jemuž se věnoval především ve válečném exilu za druhé světové války. Jeho prvorepubliková činnost se týkala hlavně kultury. Pavel Tigrid se v tomto období zformoval, vzhledl se v žurnalistice, které se poté věnoval celý svůj život. Toto období bylo velmi zásadní pro Tigridův rozvoj.

Za druhé světové války, kdy emigroval se svým přítelem Schwarzem-Červinkou do Velké Británie, se poprvé seznámil s hlasatelskou činností. Díky této zkušenosti získal po komunistickém převratu funkci programového ředitele ve Svobodné Evropě. Období, kdy Tigrid poprvé opustil svou vlast z důvodu hrozícího nebezpečí nacistů, nebylo jednoduché. Mladý emigrant zanechal v Československu celou svou rodinu, která byla vyvražděna nacisty v koncentračních a vyhlazovacích táborech. V období druhé světové války se Tigrid potýkal se ztrátou rodiny a nucenou emigrací. Přesto zůstal v exilu aktivním účastníkem odboje, když jako hlasatel v BBC komunikoval s občany Protektorátu Čechy a Morava a prostřednictvím své tvorby v časopisech, které založil, a divadelních her stále rozšiřoval emigrantům a Britům povědomí o československé kultuře.

Po osvobození v roce 1945 se Tigrid vrátil do Československa, kde pobýval tři roky, než došlo k únorovému komunistickému převratu. Tigrid v tomto období propagoval demokratické zřízení státu, prosazoval navrácení se k prvorepublikovým poměrům, a to prostřednictvím časopisu Lidová demokracie, Obzory a později Vývoj. Jeho činnost byla v horších se poměrech považována za radikální, následkem čehož byl donucen k další politické emigraci. Dle jeho činnosti v časopisech lze konstatovat,

že se v tomto období zaměřil na jeden cíl, a tím bylo navrácení se k demokracii a stabilitě státu. Z toho důvodu byl považován za jednoho z nejnebezpečnějších aktivistů bojujících proti nastolení komunismu.

41 let nucené emigrace strávil nejdříve v Německu, kde pomáhal československým uprchlíkům. Jeho cílem bylo zlepšení poměrů v uprchlických táborech. Tato činnost, kterou vykonával těsně po emigraci, byla chvályhodná. Sám se totiž musel potýkat s psychickým vypětím, jelikož byl po velice krátké době donucen opět opustit svou rodnou zemi, ke které velmi tíhnul. Když v roce 1950 přijal funkci programového ředitele ve Svobodné Evropě, jeho kvalifikace a zkušenosti byly opět bohatší. Post ředitele Tigridovi vyhovoval, rád řídil lidi. Došlo ale ke střetu zájmu mezi ním a o generaci starším Ferdinandem Peroutkou. Lze konstatovat, že Tigrid byl ve vedení redakce zatvrzelý, velmi kritizoval způsob vedení ředitele Peroutky. Nelze mu ale upírat, že s Československem to vždy myslel dobře, a to i v tomto případě. Přesto ze Svobodné Evropy odešel a jeho vztahy s Peroutkou se již nikdy nezlepšily.

Když v roce 1952 emigroval do Spojených států, kde o čtyři roky později založil časopis jednoho muže – Svědectví, začal se soustředit na dva cíle:

1. komunikace s reformními komunisty,
2. pravdivé informování československých občanů o aktuálních událostech, a to jak z politiky, tak umění.

První bod souvisel s tzv. gradualismem. Tato koncepce spočívala v dialogu mezi emigranty prosazující demokracii a komunisty, kteří byli ochotni komunikovat a zamyslet se nad demokracií jakožto možným uspořádáním státu místo nastoleného komunismu. V Úvodu této práce jsem stanovila dvě hypotézy. Jedna se týkala gradualistické koncepce. Pavel Tigrid byl kvůli dialogu s komunisty, který prosazoval, často označován za kolaboranta. Gradualismus ale s kolaborantstvím nijak nesouvisel. Je nutné přihlídnout k Tigridově celoživotní činnosti – vždy prosazoval zájmy Československa a bojoval za svobodu státu. Byl vychován mužem, který uctíval politiku T. G. Masaryka, a sám měl k odkazu prvního prezidenta Československa vřelý vztah. Přebrot v roce 1948 odsoudil, když veřejně promluvil na tiskové konferenci. Tigridovo celoživotní dílo – Svědectví, obsahovalo mnoho komentářů a dalších textů,

kteře kritizovaly režim v Československu. I když byl Tigridův prosazovaný dialog s komunisty zarážející, je třeba si uvědomit, že ačkoliv to souviselo i s naivitou, Tigrid komunistickým kolaborantem nebyl. Tvrzení, že zakladatel Svědectví kolaboroval s komunisty, je v rozporu se vším, co Tigrid za svůj život pro Československo vykonal.

Po dobu, kdy žil Pavel Tigrid ve Francii, pracoval na vydávání časopisu Svědectví. Prostřednictvím tohoto periodika komunikoval s Československem. S vydáváním Svědectví Tigrid přestal až v Československu, v roce 1992. I když se snažil existenci časopisu zachovat, Svědectví z více důvodů zaniklo. Vzhledem k tomu, že časopis vznikl jako exilové periodikum a byl určen pro československé občany žijící v komunistické zemi, bylo správné přestat vydávat časopis Svědectví brzy po revoluci. Takto si Svědectví udrželo vysokou prestiž a dodnes je považováno za nejvýznamnější exilové periodikum 20. století.

V devadesátých letech Tigrid působil v politické sféře. Jako poradce prezidenta stál u mnoha důležitých rozhodnutí. Od roku 1994 působil ve funkci ministra kultury. Pavel Tigrid byl uznávaným ministrem. Většinu svého života pracoval na vedoucích pozicích, měl zkušenosti s vedením lidí. Vždy se ale jednalo o malou skupinu osob (především umělci a novináři). Řídit ministerstvo s úředníky byla odlišná činnost, kterou Tigrid vykonával spořádaně, ne vždy ale tak, jak se od něj vzhledem k jeho minulosti očekávalo.

Václav Havel po Tigridově smrti o novináři řekl: „*Pavel Tigrid byl člověkem, u něhož se zvláštním způsobem snoubila zásadovost se zdvořilostí, slušností, otevřeností a upřímným zájmem o názor druhého. Mám dojem, že Pavel Tigrid žije nejen jako pojem, idea a jako princip, ale že žije i jako výzva. Výzva k tomu, abychom všichni stále znovu a znovu zkoušeli kombinovat otevřenost, zvědavost, slušnost, gentlemanství se zásadovostí.*“¹⁴⁶ Tigrid měl zájem o druhé, což dokazoval svým celoživotním postojem k rodnému Československu. Prosazoval svobodu své rodné země, demokracii, kulturní rozkvět a stabilní politiku.

V praktické části jsem zjišťovala, kolik informací mají o Tigridovi novináři a studenti. Tohoto tématu se rovněž týkala druhá hypotéza, kterou byla uvedena

---

¹⁴⁶ HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Pavel Tigrid*. [online]. © 25. 10. 2007 [cit. 2013-12-19]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-22292300-pavel-tigrid>

v Úvodu: Pavel Tigríd je osoba nedocenená, dnešní novináři a studenti sociální a mediální komunikace na Univerzitě Jana Amose Komenského Praha o jeho osobě nemají příliš informací. Jak bylo sděleno v praktické části, úspěšnost dotazníku byla 60%. Vzhledem k tomu, že na otázky odpovídali lidé, kteří by základní znalosti o Pavlu Tigrídovi mít měli, je takováto úspěšnost nepříliš vysoká. Celkové výsledky by měly dopadnout lépe. Především bych upozornila na vysoký počet chybných odpovědí na otázky týkající se Tigrídova časopisu Svědectví, zaměření periodika a jeho působení na ministerstvu kultury. Prostřednictvím dotazníku se tedy hypotéza, že novináři a studenti nemají příliš informací o Pavlu Tigrídovi, potvrdila.

Pavel Tigríd byl novinář, který hájil svobodu Československa, a to především prostřednictvím časopisu Svědectví. Ačkoliv strávil téměř celý život v exilu, zanechal po sobě bohatý odkaz týkající se jeho rodné země. I když ne vždy jednal v souladu s vlastním liberálním přesvědčením, lze ho považovat za člověka, který hájil svobodu, bojoval za ni a zvítězil.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých zdrojů

1. BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing. 448 s. ISBN 978-80-247-3028-8.
2. CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vydání. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. 360 s. ISBN 80-7185-794-7.
3. ČAPKA, František, LUNEROVÁ, Jitka. *1948: Vítězný únor: cesta k převratu*. 1. vydání. Brno: Edika, 2012. 152 s. ISBN 978-80-264-0089-9.
4. DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu: Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. 1. vydání. Praha: PROSTOR, 2000. 688 s. ISBN 80-7260-046-X.
5. EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: František Emmert – Clio, 2012. 320 s. ISBN 978-80-905081-0-1.
6. FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vydání. Praha: JEŽEK, 1999. 504 s. ISBN 80-85996-24-3.
7. JEŘÁBEK, Vojtěch. *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce: Dějiny American Fund for Czechoslovak Refugees*. Brno: V. Reitterová – Stilus, 2005. 296 s. ISBN 80-903550-0-5.
8. JUNEK, Marek a kolektiv. *Svobodně!: Radio Svobodná Evropa 1951–2011*. 1. vydání. Praha: Radioservis, 2011. 256 s. ISBN 978-80--86212-83-8.
9. KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938–1978)*. 2. vydání, v Mladé frontě 1. Praha: Mladá fronta, 2011. 352 s. ISBN 978-80-204-2075-6.
10. KOSATÍK, Pavel. *Tigrid, poprvé: průvodce osudem inteligentního muže ve dvacátém století*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2013. 352 s. ISBN 978-80-204-2026-8.
11. KOTYK, Petr, TIGRID, Pavel. *Mně se nestýskalo: rozhovor Petra Kotyka*. 1. vydání. Praha: Gutenberg, 2010. 157 s. ISBN 978-80-86349-41-1.
12. KRAMER, Alexandr. *Interview: 126 novinářských rozhovorů z Práva z let 1997–2000*. Brno: Doplněk, 2001. 834 s. ISBN 80-723-9070-8.

13. LEDERER, Jiří. *Svědectví Pavla Tigrida*. 1. vydání. Mnichov: OPUS BONUM, 1982. 176 s.
14. PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. Brno: Host, 2008. 356 s. ISBN 978-80-7294-282-4.
15. TIGRID, Pavel. *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. 3. vydání, v Odeonu 2. Praha: Odeon, 1990. 316 s. ISBN 80-207-0222-9.
16. TIGRID, Pavel. *Marx na Hradčanech*. Brno: Barrister & Principal, 2001. 187 s. ISBN 80-85947-76-5.
17. SRBA, Bořivoj. *Múzy v exilu: Kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války 1939–1945*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2003. 888 s. ISBN 80-210-3134-4.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. DĚJEPIS.COM. *60. léta v Československu, Pražské jaro 1968*. [online]. © [cit. 2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/60-leta-v-ceskoslovensku-prazske-jaro-1968/>
2. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Pavel Tigríd*. [online]. © 25. 10. 2007 [cit. 2013-12-19]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-22292300-pavel-tigrid>
3. NAVARA, Luděk. *Zatkněte ihned Tigrída! zněl rozkaz dva dny před komunistickým převratem*. Idnes [online]. © 2010 [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zatknete-ihned-tigrida-znel-rozkaz-dva-dny-pred-komunistickym-prevratem-1qa-/domaci.aspx?c=A100608_103128_domaci_taj
4. SVĚDECTVÍ. [online]. © [cit. 2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.scriptum.cz/svedectvi/index.html>
5. SVĚDECTVÍ. *Výzva. Svědectví, roč. 1, č. 1*. [online]. © 1956 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://www.scriptum.cz/svedectvi/index.html>
6. ŽIDOVSKÉ MUZEUM V PRAZE. *Odhalení pamětní desky Pavla Tigrída*. [online]. © 2007 [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: <http://www.jewishmuseum.cz/cz/cz074.htm>

SEZNAM ZKRATEK

BBC	British Broadcasting Corporation
CIA	Central Intelligence Agency
ČSR	Československá republika
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
IRO	International Refugee Organization
KDÚ-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
NATO	North Atlantic Treaty Organization
ODS	Občanská demokratická strana
OSN	Organizace spojených národů
PEN klub	Playwright, Poets, Essayists, Novelists
USA	United States of America

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Pamětní deska Pavla Tigrida v Praze 33

Obrázek 2: Vzhled časopisu Svědectví 75

Seznam tabulek

Tabulka 1: Dotazník 86

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Tigrid ve třicátých letech společně s Urbánkem a Ornestem.....I

Příloha B – Tigrid v devadesátých letech s prezidentem Havlem.....II

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A – Tigríd ve třicátých letech společně s Urbánkem a Ornestem

Zdroj: HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Pavel Tigríd*. [online]. © 25. 10. 2007 [cit. 2013-12-19]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-22292300-pavel-tigrid>

PŘÍLOHA B – Tigríd v devadesátých letech s prezidentem Havlem

Zdroj: HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Pavel Tigrid*. [online]. © 25. 10. 2007 [cit. 2013-12-19]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-22292300-pavel-tigrid>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Barbora Srncová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Historický portrét : Pavel Tigrid

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 80

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 17

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Verner